

המציפה

ערנון שבועי

לכל עניני החיים, לרפרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר ההתימה על המצפה

באוסטריא אונגרין :

רשנה 7.— כתרם
 חצי שנה 3.50
 רבע 1.75

באשכנז :

רשנה 8.— כתרם

ביתר הארצות :

רשנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

"רמת המצפה"
 נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדולה משהיה
 וסכנו המר ספרותי יותר מאשר עד כה.
 אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
 מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
 לפי גודל השטח.

בדכת מדי 60 הלר. הודעת אירוסין כתר.
 זו או זו בראש הגליון שני כתרם

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
 רק שם מקומו החדש, כי גם שם
 מקום בית הדואר הקודם.

קאנטא שלפאסמשעק נומר 76.918
 האדרה לכית המדרכת ולאדמיניסטראציה
 „HAMICPE“ Kraków,
 (בחוץ לארץ לחוסף : Oesterreich)
 בעיר: רחוב מעכאטיאנא 32

Kraków, 13 Stycznia 1911.

גליון ב.

כראקא י"ג טבת פ' ויהי התרע"א.

אין לעסוק רק בענינים החוקים מאד, רק רמזים קלים
 נמצא בספרותנו העתיקה על-אדות המהפכה העצומה,
 שנעשתה בארץ-ישראל והתפשטה בכל העולם ומן
 הרמזים הרם נכיר עד כמה במלו אבותינו את הגדולות
 שנעשו לעיניהם ועד כמה קצרי-ראות או יותר טוב
 מרחקי-ראות היו שלא הרגישו כי עולם מלא נחרב
 לעיניהם ועולם חדש נבנה ועליהם ועל בניהם יהיה
 לשלם הוצאות הבנין הזר הענקי. ואלפים שנה יעברו ועדיין
 יהיה עול החובות על שכמ בני בניהם, עול קשה
 מנשוא ורבים מהם ירצו תחת משאם ויפישטו את
 הרגל או יותר טוב את היד לנושיהם...

מהפכה כזאת, אולי בתמונת זעיר אנפין, נעשה
 כמדמים אנו גם היום וישראל לא ידע, עמנו לא
 יתנון. הוא אינו רגיל להביט על אשר לפני עיניו
 כי-אם למרחקי מרחקים; אלה, החרדים, עדיין עוסקים
 בדרשות עיד פרעה ואבימלך ושלמה המלך ואלה,
 החפשיים, עוסקים רק בפלפול על הלעתיד לבא הרחוק.
 אבל למה שנעשה בימינו לעינינו אין שם לב. אין
 מהם יודע לערוך כראוי את כל מקרי הבנייה המכאישה
 שרבים במהננו בוגדים בנו ומוסרים אותנו לאלה
 הישואפים לכלענו מעודנו עד היום הזה ולא עוד אלא
 שהם עוורים לבגידתם ואינם רואים כל מעל במעשיהם.
 ובוה הם מהזקים ידי הפושעים בנו ועושים אותם
 למופת לרבים. כבר בראו ביהוסם זה מפוס משונה,
 שאינו נראה כשום עם ולשונו, מפוס פושעים בעמם,
 הנחשבים לעצמם לאומיים ולסופרים לאומיים וגם
 לעובדים בראש מוסדים לאומיים. ואין עמנו רואה את
 הכיעור שדכה, אינו ירא כלל מפני לעג ההיסטוריה,
 מפני קללת בני בניהם, אין מרגיש שום בושא בדבר

הראשונה, לאלקי עולם כאבותיהם, יען אין העמים
 עושים כן, ומנהג נתהוו במשכילינו לשהק כהרהורי שטר.
 עומדים אנו בתוך מהפכה מוסרית היסטורית
 רבת התוצאות ואיננו מרגישים, יען קרוב הדבר אלינו
 ביותר, העם היהודי בעל מוס הוא, אינו יכול לראות
 בעיני רוחו מקרוב, אלא רק מרחוק, כמו שישנם מומים
 כאלה גם בעיני בשר. העם היהודי, בעל ההיסטוריה
 הארוכה של כמה אלפי שנה, כח ראיתו הרוחנית
 התרגל רק באופק רחב מאד, בחוג מצומצם בהווה אינו
 יכול להביט, כי הרי על-יבן אין סתם יהודי יכול לחשוב
 ולדבר רק על-אדות השנים הקדמוניות ועל-אדות לעתיד
 לבא. ההוה נעלם מעיניו, את ההוה הוא מבטל בדבר
 של מה בכך. כן היה תמיד. סביב לימי חורבן בית-שני
 התחוללה בארץ ישראל מהפכה רוחנית ותרבותית,
 שהיתה עתידה לישנות כל סדרי עולם, כל ההיים
 הפוליטיים, התרבותיים, הכלכליים והסוציאליים, לעקור
 יסודות מני קדם ולקבוע אחרים תחתיהם, לשנות
 מעקרים יסודיים העמים זה לזה ויהוס כלם לישראל, להכין
 גלות נוראה וארוכה לעם מפוזר ומפורד, לערוך מדורות
 עולם ויקרדות לעם העובר באש ובמים כשביב אמונתו,
 ליצור כלי משהות והכלי שבעה מדורי גיהנם, לענות
 בהם את בני יהודה בכל קצוי תבל — ובני יהודה הם
 לא ראו ולא התבוננו, בשעה שהתכוננו כל המעשים
 האלה בארצם עסקו הם בשיחות מני קדם על-אדות
 פרעה ועל-אדות שלמה המלך ועל-אדות נבוכדנצר
 ואלכסנדר מוקדון, ורק יהודים כתבו לזכרון בספר גם
 קורות מלחמות היהודים בימי החשמונאים, שלא קבלוהו
 היהודים כלל ולא רק לא קבלוהו, אלא גם השביתו
 את המקרים ההם, יען קרוב היה הדבר אליהם וליהודים

גיטל לויפער
 מאורשים כחדש טבת תרע"א
 שיענאווא
 ראימלך רובינשטיין
 ראדאמישל אס-סאן

מעשה העגל.

אין יתפלגין כל ילד יהודי בהגיעו אל מעשה
 העגל שבמדבר או אל מעשה העגל של ירבעם, אין
 הוא מגנה את קצר-הרוח של דור המדבר, שלא יכלו
 להמתין עד שירד משה מן ההר ועשו להם אלהי מסכה
 שילכו לפניהם, אין הוא מבוזה את תאות הפרוד והשררה
 של מלך אפרים שקרע את העם הישראלי לגזרים
 והבשיר להם פסל כמנהג הגוים, אלו ידעו ילדינו את
 הנעשה בזמן הזה בתוך עמנו, לא היו מתפלאים כלל
 על עושי העגל הקדמונים "הכרובים", כמה תקופות
 מלאות מלחמות ומסירות נפש על החזקת היהדות
 כשהתה עברו מאז עד היום, כמה הם יהודים בלע
 כדור הארץ מימי ירבעם עד עכשו, יען מאנו בני עמנו
 לעשות מעשי ירבעם בן נבט ועדיין העגל, מרקד
 ביננו, עדיין קצר-הרוח בתוכנו נקהלים על אהרן
 בתביעה, עשה לנו אלהים, גם היום בושש משה לדרת
 מן ההר, העם השבט ומעיה הוא ימה, כי לעת כזאת
 כבר היה צריך להיות משיח לישראל והמשיח אינו
 מסהר לבא, עיני יתקבצו הנמקרים על כל אהרן ואהרן
 ודורשים לעשותם כנוים, הנמקרים מעמידים את עמי
 התרבות הגבוהה על הזקתם, כי מסתמא יודעים הם מה
 הם עושים ולא אולת פשוטה הנחילום אבותיהם והם
 עושים כמוהם, לאלקי העמים ישתחוו, אותו יעריצו ואליו
 יתגעגעו, אף על פי שבושה להם להתפלל לסכה

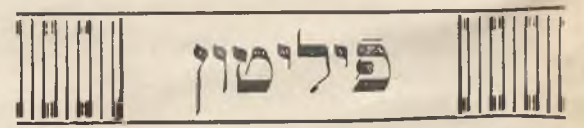
הוא היה חושש שמא תזיק המרת דתה ללשכתה, הלא
 סוף כל סוף שלשת רבעי באי כיתו הם יהודים, אבל
 האם הכריעה, משיכת הלב — מענה היא — הוא
 קול אלקים, אם לב הנערה מושכה לעולם אחר, תצא
 ותאושר בארץ, אין היא אם פראית להתאכזר על פרי
 כטנה, והבת? איזה קשר קשר אותה אל היהדות? היא
 לא הכינה ממנה כלום, היא ידעה אמנם שישנם אי-
 אלה "יהודים מחזיקים במנהגים פראים נושנים", מכרסמים
 מצה בפסח, צמים ביום הכפורים ונזהרים מקטר ציגרה
 בשבת, וכדומה "דברים טפלים, שארית ברכיות מימי
 קדם". אביה הזקן למשל היה מניח תפילין בכל בקר
 על ראשו ועל זרועו, "האין זה מנוהך?... על פי מקרה
 היא שייכת לאותו העם, אבל אין לה אתו שום רגש
 משותף, קדשו אינם קדושה ועל פי מנהגו אינה
 מתנהגת, היא הפשיה לגמרי, ובלי כל מלחמה פנימית
 המירה את דתה או מוטב לאמר התנצרה, כי דת לא
 היתה לה כלל, ולא היה לה מה להמיר, ולא לכד שלא
 הכה אותה לבה, אלא נתעלתה בעיני עצמה, המצביא
 הראשי הישיש היה לה לסנדק וקרא לה: בתי! והוא
 גם הוא היה לאחד השושבינים כיום התונתה! ולכבוד
 כזה לא זכתה אפילו אחת מכות גילה!...

אכל לא בנקל עלתה בידה להעלות לזיתן כהכה-
 מראשית התודעותו אליה היה הוא קר בקרה, הוא ידע

כמצב של מצור, רוקים מסלתה ומשמנה של החברה
 סבוח כדבורים, והיו נלחמים בהודים, במלים מפיצרות,
 בהתוללים ובספורי מאורעות מנוחכים, אך ורק כדי להקסים
 בת-ישוק על שפתייה שושנים ולהסב את תשומת
 לבה אליהם, אך היא פסעה על ראש כלם ולא בכרה
 את האחד על משנהו; באותה הנמוסיות הקרה, החלקה
 והענבנית, שדברה עם הדקטור הרופא, פנתה גם אל
 הדקטור העורך-הדין, באדישות גמורה קבלה את הזמנתו
 של זה לה"פולוגי" ואת הזמנתו של חברו לה"קאדרילה";
 בקורת-רוח אחת ישמעה בשעת המהול את מהמאותו
 של הלה והללו, הודתה לשניהם ואימה על שניהם
 באצבעה באשר עברו הזק וגדשו את הסאה, ובמסתרים
 השתוממה בעצמה, מדוע אינה מרגישה שום אהדה
 אפילו לאחד מכל מכרייה המתאבקים בעפר רגליה —
 עד שבא הוא והוטל גורלה.

הוא בא, ראה ונצה, והנצחון לא היה על עצמה
 לבה, אלא גם על עמה ומולדתה, הוא היה ארי טהור,
 והיא — שומית, הוא נוצרי מלדה ומכטן, והיא —
 יהודיה, הוא פמיד-צבא מתגאה עם הציצית של הרבו,
 והיא — עבריה נכנעה... אופיצייר לא ימיר את כבודו,
 ועליה היה להמיר את דתה, וזאת עשתה בנפש הפצה
 מבלי שנקף אותה לבה אף כמשחור.

אביה, אדוקטט מהולל בעיר המהוה, סרב בתחלה,

הציצה.

סאח ישעיה פוכם.

מכל רמיה אכריה ושסיה גידיה בצנכה שמתהה
 רגליה רפרפו על הארץ ככמהול, לכתה היתה שפיפה
 סלה כהלולא וחננא, לחייה הזהירו מחרה פנימית
 ומעיניה השתקפה שביעת רצון מכל מעשיה, מכל
 הסביבה, מכל התבל ומכל העולם ומלואו, היא קלרא
 נולדה בשעה מוצלחת, תחת השפעת כוכב מאושר,
 ומזלה הריק עליה משפופרת ברכתו עד כלי די, וכל
 משאלות לבה נמלאו וכל מאוייה באו כתומס, גם
 תקותה האחרונה לא נשארה מעל — תשוקתה ומשאת
 נפשה, כמיתה ועריגתה יצאו לפעולה: היא לוכחה אחרי
 כבוד ונשאה לאיש אשר אהבה ככל נפשה, והאיש
 אינו איש פשוט, אלא ליטננט בצבא הקיסר והמלך!
 היא היתה עליוזה ורעננה, מכינת שחוק
 ושעשועים, ובלוית אמה באה לכל נשף-חשק ולכל
 ליל רקוד, וכל נשף ונשף הביא לה נצחון חדש,
 מעריציה רבו מספור, כמעט נראתה כאולם וכבר נמצאה

לפני שלש שנים קם המצפה, לסתום פי העברי הלאומי הראשון, שפצה פיו בראשונה, לכתוב לא פחות ולא יותר אלא לכו ונעבדה אלהים אחרים, לכו נקבור את עמנו ונסתום עליו את הגולל. גם אחרים חלקו עליו, אלא שאחרים דברו עמו בדרך-ארץ, ביראת הכבוד, כמושקא המזמר מה יפית לפני לוחצו ומכניעו. אנחנו הכרנו את הסכנה שביחס כזה אל אדם המצנן את האממטי של מימי המכילה לכל העם, ידענו כי רעה נגד פנינו אם לא נגיד לאיש כזה את כל אשר בלבבנו, כמו שהגידו אבותינו לאנשים כאלה בכל דור ודור, הרגשנו מיד, שאם נסחוק היום את פרשת-כי יסיתך אחריך מספר תורתנו ונחניף לאח נפשע כזה ונתוכח עמו בחלקת לשון של רפה-ידיים, או עתידים אחרים רבים להתאוות לכבוד כזה, לכמא גם הם, מלה חדשה, להשתעשע גם הם בנהלי אש אלה ולהתפאר במוהו: ראה יהודים לאומיים אנו בכל זאת, המקורות נעימה ורכים נגריים אחריה. קוראינו זוכרים מה עלתה לנו, העם נתן לפעלנו צדק, אבל אוהבי עשרי רבים, ואנשים התופשים מקום חשוב כספרות, כמסודות לאומיים ובחברה, קמו עלינו לבלענו, כבוד יחיד, הנוגע באישון עיני כל האומה, היה יקר בעיניהם מכל קיום עטנו ומכל קדשינו ועתידנו. וכייד של ציונים ובתוכו גם רכינירים, המשמיעים דבר ה' בבית הכנסת, ענשו את עורך המצפה ענש קשה והכניעוהו לפני גבור המלה החדשה המזיקה, היחס הנמוכי הזה לאחים נפשעים עזי פנים נוקם עתה נקמה קשה במנהלי הציונים בגליציא ואין התמימים יודעים, כי הם עצמם כרו להם את השוחה הזאת בידיהם, כי הם חדשו הלכה בבית דינם, כי הפושע פטור ואסור לפגוע בכבודו ומצוה לעבוד לימינו והוא כשר עוד לעסוק בעניני הצבור היהודי, ומי פתי ולא יחשוק לכבוד כזה?

במשך שלש השנים קמו בישראל סופרים רבים, שהמסית הלאומי, שיצא נקי מבייד ציוני, היה להם למופת לעשות כמוהו, כי הדבר נעשה לא רק כהיתר אלא לכבוד וגם בהם לא גערו לא סופרינו ולא ציונינו ולא העם. התוכח התוכחו עמהם בחלקת לשון יראת הכבוד כמתוכה עם איזה דרשן או עם איזה בעל עצה טובה, וראו מה עלתה לנו: ברוסיא חטרו מאות בחורים את דתם ביד רפה, למען יתקבלו לבתי-ספר, כאלו אסון היה אם יהיו הבחורים האלה סוחרים ולא דוקא דקטורים, ולסופרינו ולעמנו לא היו אלא תרעומות פלות עליהם, קם שלום איש, ליומם את הדת הנצרית ואת קדשיה ולהסית את ישראל לכמל את המיכה ולסופרינו לא היה אלא וכוח עמו ולא עוד אלא שנישאר גם עכשו אותו הסופר הלאומי, שהיה עד כה, וכן גם עשו ליעקב גורדין, שהיה מיסיונר וכאשר לא הצליח נעשה לסופר לאומי ולמחבר דרמות וכל התיאטראות היהודיות משחקות עתה כגאווה את דרמותיו ויהודים משלמים, בעל "העתיד" וה"סיני" הנקי יסד הסתדרות

לשגה ותרבות העברית וכל העברים כורעים ומשתחווים לו ולדבריו ייחלו כאל מלקוש. קם קלוד מונטיפיורי כהסית לקבל את עיקרי הדת הנצרית ולכנות כמה לשם המשיח הנצרי לישראל והוא נשאר אותו היהודי היפה, שהיה לפני זה והוא יושב בראש באגודת הקהלות באנגליא, קם רבי סמעפאן ווייס, רב בניו-זורק, לדרוש בשם אלהי הנצרים והוא נשאר על כנו ככתחלה וישראל לא התפלץ ולא סקלחו כאבנים, אלא הסופרים מתוכחים עמו כנמוס, קם אליעזר בן-יהודה הגבור הלאומי וכנו הסופר הציוני ונעשו שותפים למיסיונר מומר בהוצאת עתון עברי ולא רק שלא נפל מכבוד הגבור הלאומי ומשערתו ארצה, אלא שזה עתה לאחר מעשה חגגו ציונים ועתונים יהודים מכל המפלגות את הג יוכלו, והוא מוציא עתון יומי בירושלם לכל ישראל וכנו מוסף לערוך את העתון המיסיונרי ונופל שבר מאת המומר פיינגולד ואין לחכמי ישראל עליהם אפילו תרעומות. ד"ר חיים זיסלובסקי מסית ומדיח בגלוי את היהודים לקבל את הנצרות וסופרינו מתוכחים עמו ככבוד-ראש ושותים כעמא את דבריו ולא רק שאין איש מחרים את עתונו, אלא הוא עומד בראש מפלגה יהודית, מנהל הוא לכל מחנות סוציאלינו באמריקה, שיש ביניהם גם ציונים רבים והכל שריר וקים. וזה עתה קם הסופר הלאומי י"ח ברנר בא"י, לקים גם הוא מצות רוח העת, להכשיר את הכנידה ולקרוב את המרוחק והוא נשאר סופר לאומי ככתחלה וככלות עשר שנים לעבודתו הספרותית יחוג כל ישראל את חג יוכלו, ובאשר התעורר עתון אחר, ולא ארתודקסי, בירושלם לגעור בו ולכמא התמרמרות על קלות-דעת כזאת, קמו חברי הסופר לסקלו ממש באבנים, המסית הצדיק והגעור בו לא רק רשע הוא, אלא לא לכבוד הוא לענות לו, רק לסקלו צריכים.

ועתה היש להתפלא אם קמו כבר גם מליצים טובים למשומדים, הקוראים להם בשם הכבוד "אנוסים", הפלא הוא, כי מנהג חגיגת חג הלידה וחג סילוסטר תופש כבר בישראל מקום חגים לאומיים והיה כבר מעשה, שיהודי באמריקה קנה זוג תפילין, להניח מתנה להביבו תחת עין המשיח.

על המצפה.

זו שם הסתדרות חדשה, שיסד או רוצה ליסד הרב ר' מאיר להנר באלמונא לישוב ארץ ישראל. לפי דעתו לא טובה ההסתדרות הציונית, כי היא מעבירה את בני הנעורים מדרך התורה ולזה לא יועיל גם המזרחי, כי הצעירים שבהסתדרות, כיון שהם נחשבים

על הסתדרות, שבראשה עומדים עוזבי תורה, רואי את עצמם מוכרחים לנמות אחרי החפשים שבחבריהם, כי את החרדים הם חושבים לנסוגים אחר ובושה לבחורים להיות נסוגים אחר. לכן אין תקנה לפי דעת הרב שהוא רק ליסד הסתדרות חדשה, שכראשה יעמדו יהודים חרדים ורכנים ויעמלו למשוך את בני הנעורים אחריהם וכוז ריחוח בשתים: יצילו את הדור הצעיר מפריקת עול דת ויעסקו בישוב אי ברב עם, כי אחרי ההסתדרות הציונות לא ילך העם, שהוא ברובו נאמן לתורה, אבל אחרי מוריה ילך בלי ספק כל העם, כי לא יהיה לו שום חשש ופקוק, כי במצות ישוב איי הלא הכל מודים, אלא שלא יכול העם ללכת אהרי פורקי עול. ולא רק היהודים החרדים יתמכו ביד המנהיגים החדשים, כי-אם גם החפשים, כי גם אלה לא אבו לשמוע בקול הציונים מפני הפוליטיקה הלאומית שלהם, אבל למוריה אין שום מנדנן פוליטי, אלא רק להרכות באיי יהודים עוסקים בישוב העולם, וכוז ממילא תכמל ההסתדרות הציונית וכל הונה ומוסדיה יעברו אל ההסתדרות החדשה. בן עשה הרב חשבונו והוא סומך על החשבון הזה וכבר הוציא קול קורא בכל העולם חתום בח"י כמה רבנים וסתם יהודים חרדים, ואנו איננו יודעים על מה להתפלא יותר, אם על אפשימותו של הרב ועוזריו וחותמיו או עד תמימותם, לבל' בטא במלונתם, הרב יושב באלמונא, עיר בקצה גבול אשכנז ובפי הנראה אין לו שום מושג ממבע אחינו ואינו יודע מה שכל יהודי חסיד בפולין ובאונגרין יודע, כי סתם יהודים חרדים אינם מוכשרים לנהל לא רק הסתדרות גדולה כזו, שעלתה במחשבה לפני מיסד מוריה, אלא גם כהלה קטנה ועל פי רוב בכל מקום שיש יהודי מודרני, אף אם פורק עול הוא, ימסרו היהודים החרדים ברוץ את הנחגת קהלתם, אע"פ שיש חשש גדול בדבר, ועוד אחת נעלמה מעיני הרב האלמונא, כי התנגדות אויבי הציונים למעשיהם אינה בעיקרה מחשש פריקת עול או מחשש פוליטיקה לאומית, אלא ע"פ רוב מתוך עצלות פשוטה, העצלות לעסוק בעניני כלל ישראל, שמפחה בנו הגלות הארוכה ואין שום עצה להסיר את העצלות הזאת מנפשם, ולפצתם יש שיטה ופרינציפיה חשאית להתנגדותם, ומענות פריקת עול ופוליטיקה הן רק תואנות, לכמות את מעשיהם האמתיים, שלא לכבוד הם להם, כי יסודם כאנכיות גסה, וא"כ לא תועיל גם ההסתדרות החדשה, ובכל זאת עלינו לישמוח בהסתדרות החדשה הזאת — אם תצא אל הפעל ולא תהיה בכל הנסיונות, שנכו יהודים חרדים — מכמה מעמים, ראשית עלינו לברך כל מעשה הנעשה להעיר את חבת ציון, אף אם לא ישוה שום פרי ושנית יהיה הנסיון לאבן חתן, להסיר את המסוה מעל פני הצנועים בעלי המענות הנזל, ידע העם, כי היתה אפשרות לממאנים ולעצלים לעשות בצרכי כל האומה כטהרה ובכשרות כאופן שאין עוד

וחביב למענה. כיום מעונן אחד בא אביה עבב ונוגה הכיתה וספר, כי הסב הלה את הליו ולא עברו ימים מועטים ונשארהו במטה עמופה שחורים על ישבם ארבעת אנשים והמון רב נמשך אהריו ונשמע צלצול מטבע בקופה וקול קורא, כדיוק כמו עכשו: צדקה תציל ממות! כנמועה על מקומה עמדה קלרא בשעיניה סוקרות על ההלויה, הפגישה הזאת הפיגה את עליצות נפשה לגמרי, כמו קול מעולם זר ובואב קלמה אזנה, היא נתעצבה אל לכה ומכלי משים נתגלגל רסים דמע ונשאר תלוי ועומד על ריסי עיניה. כאותה שעה סגן הוא ככעס עצור מכין שפתיו: לעזאזל! הליוה של יהודי טובה שחין...

קלרא שממה את זרועה מתוך זרועה רוח קרה נשבה ממנו שהקפאה את דמה, על ישחור עלה ונתחב בינה לבניו והפסיק ועשה הציצה מוחלמת בין שניהם. זה היה צל דמות דיוקנו של אביה הזקן, — צדקה תציל ממות! — צלל עוד השעם הקול כחלל האויר, קלרא התאושה ונגשה מהרה אל הקופה והריקה לתוכה את כל תוכן ארנקיה... ומדוככים ושקועים במחשבות שכו שניהם הכיתה.

מן הוא והלאה היה נגדר אחריה ובקש קרבתה, לזה אותה בלכתה, נראה עמה במיאתרון, ציין אותה על כל נשף וגם בקר אותה בביתה, וכאחד הערבים כהיתם לבדם, נפל לפניו על ברכיו והתורה לפניו, וגלה לה את הסוד הנעים, שהיה ידוע לה מכבר — והוא הסכימה בחפץ לב אך בתנאי שלא תהיה שעשועיו לעת קצרה, אלא יכניסה בכרית ויקרא שמו עליה, לתוצאות כאלה אפשר שלא פללו, אך הוא נלכד כפת, או כאשר היתה קלרא משוכנעה — האהבה נצחה. יום כהיר היה והזוג חמאושר יצא למייל, הם צחקו השתוככו, השתעשעו והתעלמו כאהבים כיונים הומיות, הוא האכיל אותה מקופסת הממתקים שקנה והיא השיבה לו ממיטב השוקלדה אשר בכיסה. שיחתם היתה שופעת בליצנות וקלות-ראש ומדגדגת ומעוררת שחוק, היא הקניטה אותו כלצון והוא השיב לה בקנטור כהלצה, היא שחקה מטוב לב ככל מלא פיה והיתה מאושרה ועליזה וצוהלה, פתאום נשמע קיש קיש מטבע בקופה של פח וקול מונטוני כיכיני:

— צדקה תציל ממות!

היא העיפה עיניה ופניה נעשו רצינים, היא נזכרה כאביה זקנה, שכל כך אהב אותה, הוא כבר אותה על פני כל נכדיו ונכדותיו, היה נושק לה והיה מנענע אותה על ברכיו ותמיד מצאה בכיסו איזה דבר נעים

אמנם, שהיא בת עשיר, אבל גם את זאת ידע, כי היא מזרע היהודים, והיה יוצא עמה במחול, וקד כנגדה מסתובב אתה, מרפרף, נוגע ואינו נוגע אפילו בקצה אצבעה, מליו היו מנומסות, שקולות וספרות, אך לאינה היו נעימות מכל המחמאות של מעריציה המפלים והמשעממים, לא תוכן המלים ענין אותה, כי אם צליל קולו היתה סופגת, וזה היה נעים לה בקול מיתרי כנור ביד מנגן נפלא, הכל פיו היה מהממה ומשכרה, ומחולו — מחולת מחנים של שרפי קדש — קל כנשר התעופף אתה הלוך ושוב, רצה והסתובב כסופה וסערה, והיא מתעופפת כצפור בעלת כנפים, ומתענגת עד אין סוף, ומבקשת לחול ולחול עד כדי יציאת נשמה.

כאשר הביאה בחזרה אל מקומה, להנפש אחרי המחול והשתחוה לה כנמוס, הצליפה עליו מכט כה קורח עד שהצייתה כל מורשי רכבו, וכבר כיום השני ראתה אותו בראש לגיונו עובר לפני חלונת ומחיה לה קידה, הוא הבינה מיד, כי אך בשלה עשה קסנדריא והסב את דרכו דרך רחובה, ועיניה הביעו לו תודה רכה ונענעוים גדולים, האף! מה נאה ומה נהדר הוא כשכתו על האוקף! דומה שהסוס ורוכבו נדבקו זה כזה והיו לבשר אחד! אך זהו סמל של אישיות יפה עם כחונבורה יחדו! רטט של ששון אין-סופי פעפע בקרבה, היא הרגישה כי נצחה האשה את החיל, והנצחון לא יאחר לבא.

שום מענה והתנצלות, והם עמדו כמדרס מתוך עצלות או מתוך מעטים כמסופים, שכושח להם לגלותם, ומוטב להם שתהיה ארצנו שממה וישראל אובר בנוים ונטמע בתוכם מעט מעט. כמחונם כנס היא רק מן השפה ולחוץ.

עונשים על האמת.

בגליציה התחילו בתי הפקודות הפוליטיות לענוש את היהודים, שכתבו ברשימות ספירת העם את האמת, כי יהודית הם מדברים וקנסים קשים לפי הערך הם מטילים עליהם. אם כך יענישו את כל כותבי יהודית, או יציאו מידי יהודי גליציה העניים (כי רוב העשירים כתבו פולנית) מיליונים כבודות. ומדוע? יען קימו את החוק במלואו, שעל פיו אסור לכתוב ברשימות שום דבר שקר. זאת היא שווי-הזכויות שלנו. את כל אדם יקנסו אם יכתוב דבר שקר ואת היהודים יקנסו אם יכתבו דבר אמת. אנו רגילים בזה. הלא כל הצרות והגזירות והלחץ והשמרות, שסבלנו מעודנו, היו רק לפי שלא חפצנו לעשות שקר כנפשנו לחגיד בפנינו שאנו מאמינים בדבר, שאין אנו מאמינים בו בלבנו. ובשקר כזה רוצה האומה הפולנית לחוק את קיומה ואת שלטונה. התחזקם בזה? היש קיום לדבר שמעמידים אותו על שקר? יאכן גם הם רגילים בזה. כי מה היו כל העלילות הבדויות, שהעלילו עלינו קמינו מעולם? גיב תחכולה לחוק כזה את מעמדם. אבל רק לפי שעה השקר אין לו רגלים. ואת השקר הזה למדו רבים מאחינו ועשו כן גם הם. אניטטורים חסידים סבנו בארץ והטעו את אחיהם, כי הרב בכלז צוה, שיכתוב כל יהודי, כי פולנית הוא מדבר. וזה שקר נטור, לפי שאי אפשר הוא. אם צוה פעם לכחור בפולני ולא ביהודי, היה זה רק לפי שרכ כמותו בעיר קטנה אין לו מושג מפוליטיקה וטוב בעיניו לעשות רצון הפולנים, לבלי עורר המתם. אבל שיצוה הרבי דבלי, שיכתבו היהודים ככתבים רשמיים, כי אין להם חלק בישראל וכי חברים הם לעם הפולני, זאת היא פשיעה בישראל וממילא גם באלקי ישראל.

האנקטטה.

הנרננים לא חפצו להאמין באנקטטה, שתערוך הנהגת המדינה בגליציה, להועין כמה להושיע את היהודים מענים, והאנקטטה תהיה בחדש הזה — אם לא ידרשו גדולי היהודים, כמובן לטובת עם, להשמיטה שוב. הלא כבר נשלחו מכתבי הזמנות, תבא המציאות ותטפה על פניהם. רני ושמחי כנסת ישראל, הנה ישעך בא! אבל כדקנו בכל החורין והסדקים ואין כל אות שמחה במחנה ישראל, אין איש יכול להתלהב מהכיסורה הזאת ולא נמעה אם נחליט, כי גם הכרי האנקטטה, ישלמענם מוכרה הגראף בדיני להקהיל סוף סוף את הועידה האמללה, אינם שמחים בה ואינם מצפים ממנה שום ישועה ואין ישמחו בראותם, שהעבודה נעשה כמו ע"י מי ישכפאו שד. השמיטו ודהו משנה לשנה ומחדש לחדש וכאשר כלו כל הקצין ואין להשמיט עוד, יקהילו לעזאזל וקין יהיה פעם ולא יאמרו הנרננים, כי אין האדונים עומדים בדבורם. לחמלה ראויים שלי י המדינה ובודאי לעולם לא יסלחו לדיד לונשטיין על הטריחו אותם דוקא עתה לאבד ישלשה ימים לכטלה במעצה על-אדות היהודים. האם לא נושה הדבר לפוליטיקנים פולנים, לשקוד לתקנת הושידושי בגליציה בעת שמלחמה קשה נלחמים אחיהם בפולן הרוסיית באחיהם של היהודים, לאבדם ולנשלם ולשמוט קרקעם מתחת רגליהם? וכי מפני שהם צריכים לנפישות היהודים, למלא מחסורם כרוב מנין נגד הרוטנים, הם מחויבים גם לדאוג לפרנסתם? אבל כבר הכתיחו, ולמה יאמר אותו צדיק: גר יהיה זרעך נתקים, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא נתקים, וככך יהודי גליציה תפרו לכם כמים...

פיריטון קטן.

רא פורים היום!

שכור אני רכותי ולא מייך הן לא פורים היום, ואיני יודע עוד להכחין בין ארור המן לברוך מרדכי. ראשי עלי כנלגל, הכל נצב לפני בערבוביה, כל מושגי נהסנו בקרבי ראשם למטה ורגליהם למעלה. ואין

כיכלתי להכדיל ביניהם. הנה פה הבארון רותשילד בוויין משתתף כנרבתה, כאחד הליבטנשטיינים או השווארצנברגים, להקים מצבת זכרון נהדרה לקארל לואיגר ראש צוררינו, ופה מניסטר רוסי מגין על היהודים ומשתדל להצילם משכיתת שתי שכתות בשבוע ומחלול שבתם. פה שוע יהודי תלמיד חכם, ממשפחת הצדיק החסיד ר' משה מונטיפיורי, עמל להכניס את עמו תחת כנפי הכנסיה הנצרית, וזה כהנים וחכמים נצרים גדולים מחזקים ידי עמנו, להיות נאמנים למורשת אבותם ומבטיחים להם נצחון לעתיד לבא. פה מפלגת החפשים, הסוציאליים באוסטריא, בצרפת ובאמריקה כותבים שמנה על היהודים ומכזים אותם ומחפאים עליהם דבות שוא והסוציאליים ברוסיה רוצים להכריחם לקבל דוקא את השבת הנצרית ופה המאות השחורות עושי הפגרוטות תוכעים עלכון היהודים מידי הסינים; פה חסידים קנאים, המוכנים בכל רגע למסור נפשם למיתה על ערקתא רמסאני והמאסים בכל הכמת הגוים וככל נמוסיהם מחד גיזת, כותבים עצמם ברשימות מפקד העם בתור פולנים ואינם חוששים עכפ משום מראית עין, שע"פ כתבי הקונספריציה הם יוצאים בזה מתוך כלל ישראל, ופה אנשים, שלפי דברי שלומי אמוני ישראל פושעים הם, מוסרים נפשם להכתב ברשימות ספירת העם דוקא בתור יהודים מדברי יהודית. פה מורה חוק ספירת העם באוסטריא את כל איש ואיש לכתוב רק את האמת ברשימות הספירה, ופה בופים הפקידים את היהודים, כמסרם להם את פתשגן החוק הזה, לכתוב שקר, כי פולנית היא לשונם. פה בארץ הרוסיים, שהחריבו בית תפארתנו והגלונו מארצנו, במקום האפיפיור, ראש הרת הקתולית, שבשמה סבלנו מצרי שואל כל ימי קיומה, טרומים ומנשאים את היהודים ומוסרים לידם שלטון כל הממלכה, ופה בארץ טורקיא הצדיקה, אשר אמרנו ב:ילה נחיה כגוים והיא תשיכנו לארץ אבותינו, פה גורים עלינו גזירות רעות, נותנים אותנו לחרם ולגדופים ומיסדים את השמה הפוליטית המרשעת של אנטישמיות והתבוללות ומחיקת שם ישראל, פה יהודים מתבוללים, אשר אמרנו אבוד אכדו מקהל ישראל וכבר נואשנו מהם, עושים מלחמה בתנועת השמר ומחרימים ומגדים את המומרים ומפרסמים אותם להרפה ולשמצה, ופה סופרים וחכמים לאומיים, אשר אמרנו: המה יצילו את עמנו מכליה, מכשירים את השמר ובחרים כאשר מאסו כל ישראל עד כה כמו בשואל ואכדון.

כנכר עברו יין הנני בתוך תהו ובהו האלה ואיני מוצא עוד ידי ורגלי כשום שארה צבורית. את מי אנכך ואת מי אקלל? על מי אישים זרי דפנא ואת מי אסקל כאכנים? מי יחיה ומי ימות? מי ינוח ומי ינוע? מי ישקט ומי יטרף? מי ישפל בתוכנו ומי ירום בינינו? הכו לי סימן מובהק, להכיר את כל אדם, הלנו הוא אם לצרינו. מה תאמרו במצב כזה לצוואת ינאי המלך: אל תתיראי לא מפני הפרושים ולא מפני הצדוסים, אלא מפני הצבועים, העושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפינחס, אמנם אין עצה אחרת... עלינו רק לקרוע את המסוות מעל פני המתחפשים ולצעוק: לא פורים היום, הגלו מתעים ונחזה ככם!

המתחט.

מכתב גלוי להד"ר בודנהיימר.
כהוועלט' גליונות ניא ונ"כ נדפס פולמס קטן בינך ובין לשכת המרכז של המזרחי בפרנקפורט עיר ספר הזכרון, שערכה הפדרציה המזרחית לפני הועד המבין את תקנות הסתדרות הציונים החדשות ואשר בו העירה על ההסדר הגדול העתיד לבוא בעמב הסעף החדש של בטול הפדרציות וכי הרבה מאחינו, אשר הסתפחו על דגל הציונות ע"י הפדרציה המזרחית, ימשכו מעתה את ידם מן ההסתדרות הציונית לגמרי, כדברים האלה נצאת מקום להראות על המזרחים, כי כל ציונותם רפויה בידם וכי נקל להם לעזוב את הציונות, ובמילא אין לחשוב עמהם כמו עם ציונים מסודרים.

סלח לי דיך נככד אם אניך לך בשם רבים מהמזרחיים את השקפתם. סלח לי אם אומר לך, כי דברי אלה לא מפי ציונים מאתמולי יצאו. גם כותב המורים האלה היה ציוני אקטיבי למן היום אשר יצאה הקריאה הראשונה מהרצל: הסתדרו תחת דגל הציונות,

מאז נבראה הסתדרות ציונית הנני לוקח חלק בעבודתה. אותי לא הביא המזרחי תחת כנפי שכנית ההסתדרות הציונית, והנני להניד לך, כי לולא הפדרציה של המזרחי, כי אז כמוני בהרבה משלומי אמוני ישראל, העובדים בצעא הציונות מהרנו לתת גט פטורין להסתדרות הציונית, לא מפני שההסתדרות היא ציונית, כי-אם מפני שההסתדרות החלה להיות אי-ציונית, הנהגה פשעה הרבה פעמים כחובתה, עשתה הרבה פעמים מעשים, אשר הביאו פחד כלכות הרבה ציונים חרדים, שמא יבואו מנהיגים ידועים ברכות הימים ויהפכו את ההסתדרות לשוללת ושוטמת את אמונתנו, אין ברצוני פה להעביר לפניך את כל הענינים האלה ולקראם כשמותם אחת לאחת, כי גם לך גלויים וידועים המה. גם אתה הנך יודע, כי לולא המזרחי שעמד בפרץ, כי אז הבאישו הרבה מהמנהיגים את ריח ההסתדרות הציונית, כי אז הסירו רכים מהמנהיגים את אדר הציונות מההסתדרות והלבישו אותה מעטה לאומית של נהיה ככל הגוים בית ישראל, גם אתה יודע, כי לולא המזרחי, כי אז עברה הקרן הקימת על מצות שמיטה, לולא המזרחי היו לשכות ההסתדרות ומערכת העתון הרשמי פתיחות לרוחה ביום השבת, ומדוע זה תתפלא עוד, כי ימצאו מזרחים, אשר פסה אמונתם כמנהיגים כאלה ואשר יאמרו, כי בלי פדרציה מיוחדת לא יהיה להם עוד כח ועוז לעמוד בפני המשחיתים, מדוע תתפלא, כי ימצאו אנשים, אשר יבחרו לצאת מתוך הסתדרות, אשר תוכל להתהפך לתנועה קולטרת, לתנועה לאומית, רק לא יהודית? היפלא עוד כענין, כי באם יקבל הקונגרס את הסעף החדש על דבר בטול הפדרציות יוכל היות, כי המזרחי ישאר אז הסתדרות ציונית לעצמה, בלי כחל ושירק של לאומיות מזויפה. אדמה, כי גם אתה, גם יתר חברי הועד יודעים את זאת, כי במח לא שכתם את דברי הפדרציה "מזרחי", אשר הביעה השקפותיה בקונגרס ההמבורגי ע"י טר לעבאוויץ, כי "הביבה להמזרחי הטלית קטן הישנה ומצות ציצית שבה מכל זהר וברק הסתדרות". יש לנו דמזרחיים דברים יותר קדושים ונשגבים ויותר נעלים מברק ההסתדרות הציונית, תורתנו ואמונתנו גבוהים אצלנו יותר מהציונות עצמה, כי הכת ציון היא רק אהד מפרטידין.

אם כאמת טובת והתפתחות הציונות הנך דורש הנה להפדרציות כמו שהם וכל העם על מקומו וכוא בשלום.

מכתב מרוס"א.

ווארש'א, השנאה ליהודים בין הפולנים מתגברת מיום ליום ומתבטאה בכל עתוניהם ובכל אספותיהם ובכל מעשיהם הצבוריים, כלם פה אחד דורשים, לנשל את היהודים מעל האדמה הפולנית, שאינה יכולה עוד לשאת אותם, כמו שגשלום פולין הפרוסית, ועלילות הם מחפאים יום יום, עלילות מנוחכות, שכל עתון מעתיקן מחברו והן נקראות סאת כל העם ונאמנות בעיניו, בעוד שהכותבים עצמם אינם מאמינים בהם, אלא מתכוונים להשניא בהן את היהודים, שיחדל העם מלישא וליתן עמהם. סכת השנאה היא ההתפתחות הכלכלית של הפולנים, הם הדלו להיות עם שכלו עוסק בעבודת הארסה ומתקרבים יותר ויותר למסחר ולחרישת כזה הם מוצאים את היהודים עופדים לשמן להם, כי היהודים חרוצים יותר יערומים יותר ומסתפקים במשכרת מעטה ואין העירונים הפולנים יכולים לעמוד מפניהם. ע"כ גדולה השנאה ביחוד לה"ליטוואקים, כלומר לאלה היהודים, שנדרו בשנים האחרונות פולנה מסבות הגרושים מרוסיה הפנימית, שהם בעלי תרבות יותר מן היהודים הפולניים ומפניהם יראים הפולנים סאר רובו עליוניהם ונכליהם ערובים נגדם, ונוסף לזה מצטיינים הליטאים בידיעת עצמם ובשמירת תרבות יהודית, הם הכניסו את הורם היהודי הלאומי לכדינת פולן, הרגילו את היהודים לקרוא עתונים יהודיים ולהגות בשאלות יהודיות ולהגן על עצמם, שלא להיות כקפה הנדרסת לפני כל פריץ ולפני כל בעל חטם ושפם נטויים למעלה, בזה יפה כח יהודי גליציה מכה יהודי פולן הרוסיית. הפולנים בגליציה אינם זקוקים כל כך לסחר, כי כל האנטיגנין שלהם היא פקידים, ואולם בפולן נותם להתקבל למשרות הסמסלה מוגבלת, רק בבתי הדאר ויכולו לכהן ולא בשום משרד אחר, ע"כ כל המשכילים הפולנים מוכרחים לפנות למסחר ועינם רעה ביהודים, שהקדימו לתפוש בסחיה הזאת.

בעוד הצבור היהודי מתאבל על מות גדולי הרבנים וגדולי הסופרים וגדולי העסקנים בשנה אחת, הכרית המות גם את יודים האחר האמתי בין הפולוטיקנים הרוסים, הדפוטט הרוסי קארא אולב סת בדמי ימיו. בדומא היה הוא היהודי, שרב ריבנו בלבב שלם בכל עת-מצוא ודבריו נשמעו תמיד

מקור ומרחוק.

איסור השחיטה בשווייץ, אחר שבטלה ממשלת זכמן את איסור השחיטה התחילו משהילי העם בשווייץ להשתדל בעתוננים, שיגמלו גם את האיסור. בראש המשתדלים עומד הפרופסור הנצרי הלטי, שעזרע תמיד על האיסור והוכיח בראיות נדעיות, שהשחיטה היהודית היא הנוחה שבמיתות לכהמות וכעלי חברות צעיר בעלי חיים רק מטעם פוליטי אכזרים אותה. פרופסור אהרליך. הצאר יילח לפרופסור אהרליך את כבוד גדול של אנאי עם אנכים יקרות. את אות הכבוד הולך הפרינטי פאולדנבורג.

היכי תמצא. קורא ויודעים, כי הרב הגולל בטורקיא, ראש הגולה, התעמר ממשרת נשיא הכבוד של חברת, מכבי בקויטא מהישיב ציונות. החברה הזאת ערכה עתה התגוששות לפני נציב הגחוו, שסכל על עצמו להיות פרוטקטור שד ההגנה היהודית הלאומית, גם פקידו צבא היו שם. השר ברכ את החברה והכטיה כי תכליתה נותנה במחון להממשלה בה. גם פקידו הצבא ברכו והלכו את החברה. החברה הזאת תערוך חגיגה, להקדיש את הכנסותיה לכנין אניות מלחמה.

גזל מושפט היהודים בפולן. הועד הממונה על תקנות הערים הפולניות בדומה הרוסית גבר את כל עבודתו והסכים ברוב קמן של דעה אחת להגבלת זכות היהודים בהנהגות הערים. הציר היהודי פרידמן והרוסי בטרוסקי דרשו להתבונן שנית בסעיף הגבלת זכות היהודים. גם מסלניקוב חמליץ בעד עיון שני וקרא תגר נמרץ על לחין היהודים. ההצעה נדחתה ברוב של הטיע דעות. הפעם קמו גם הפולנים כנלוי נגד היהודים. בתחלה שתקו ואמרו: ידינו אל תהי כם. אין פחד כי גם הרומא תסכים להגבלת זכות היהודים בפולן.

רצה המאות השחורות. בשעת פרעות הסטודנטים בארסה נשכרו רוצחים מאת המאות השחורות, להכות את הסטודנטים. רוצח אחד הכה את הסטודנט אינגליצקי על קרקו ואהרי ג' ימים מת. הוא לא התערב מעולם בפוליטיקה וגמר את למודי הגמנוים במדאיל של זהב ונתקבל לאוניברסיטה מהויץ למנין הקצוב ליהודים. מויטיקה חדשה בא". עשיר יהודי נביאליסטוק קנה חמשים אלף דונס קרמק בארץ פלשתיים אצל עזה, להושיב שמה יהודים מווארישא ומביאליסטוק. מסלת כרול תבנה דרך שם מיפו למצרים.

ארכיבי יהודי בברלין. כברלין נוסד עתה ארכיבי יהודי, לקבץ שמה תפצים עתיקים מן הקהלות בעין המוניאוס היהודי אשר בוויין.

האנקיטה ע"ד יהודי גליציא. ביום כיד לחיו תהיה האנקיטה בלכוב ע"ד יהודי גליציא. מיב איש ישתתפו בה. מהציתים נצרים, כי בשום אופן לא אבה נשיא המדינה, שתהיה נדאה חיו כפרלמנט יהודי. מן הציונים נקרא רק שטנר. חישיבה תהיה השואת, אף עתונאים לא יהיו שם.

העיר היהודית באמריקה. בקרבת הערים הענקיות, אשר על חוף הים האטלנטי באמריקה מתפתחת העירה היהודית הקטנה וודביין, שנוסדה למקום עבודת הארמה ע"י יסוד הבארון הירש. לעצמת הערים הגדולות, אשר בהן כמה רבוא יהודים, הלא מצער הוא המקום הזה, אבל השיבותו הוא, כי בלו יהודי, זאת היא העיר האחת בכל העולם, שכל יושביה יהודים וכל הנהגתה וכל מוסדיה בידי יהודים הם ואין לזר חלק אתם. מספר יושביה בשלשת אלפי נפש והיא הולכת ומתפתחת באופן טבעי ומשמח, שאין למעלה ממנו. בשנת 1909 מתו בעיר רק י"ב נפשי, אבל נולדו ע"ד נפשי. רבוי טבעי כזה אין בשום מקום. בניו-זורק הסמוכה ימותו קרוב להמשים מכל מאה ילדים בשנה. העיר ברוכה בכל מכשירי עיר מודרנית. רחובותיה רחבים ונקיים ומרהיבים עיני רואיהם בטורי האילנות הישתוקים פשני צדיהם. כאור האלקטרי, במוסדי ההיגיינה בצנורות המים, יכולה היא להתדמות לאחת הערים הראשיות. במעצמה היהודית יש ועד מיוחד להנוך הילדים, ועד לשימרה הכריאות, ועד לעבודות הצבור, ועד לפאר את העיר ועוד. אע"פ שכל עיקרו נוסד הישוב הזה לעובדי הארמה, ישנם שם כבר שמונה בתי-הרישת ובהם שש מאות פועלים ומספר כזה עובדים בבית עבודת הבגדים והכובעים. כל אלה עובדים בכח אלקטרי.

כי לא יכלו גם שונאי ההתקטנות למצוא עולה בו. בעצמתה, באהבת ישראל האמתית, בכח דבורו הנפלא, בעוזו ורוחו ובתוכנה ידע בכל עת לענות חורפים דבר ולהגן עליו מפני צורחתו העצומים. בדבריו היו כח האמת המתגלה בכל זהרו ותוכנתו כתוכנת נביא אמת. ישועה לא הביא לנו, כי יהוד היה, אבל שקולים היו דבריו כנגד כל דברי סאות צורדניו בדומה ואם הכריעו בדעותיהם לרעתנו היו הבל יודעים, כי הרשעה נצתה. והאחד הזה נעדר. הוא היה הראשון, שהחם על ההצעה לטמל את תחום המושב והוא נתן אסך בלב. הצירים היהודים לעבוד בדבר הזה וקבל על עצמו לאסוף חסד רב להוכיח את נחיצות כשול התחום והתבונן לשאת סדברותיו על זה כאשר תפתה הדומה ואמנם קבץ חסד רב והיה בטוח בנצחונם. גם בהלוי לפני סתו חזק את ידי עפקני היהודים שבקדוהו, להלחם על זכויותיהם וברכם בהצלחה. אהבתו ליהודים מקורה באמונתו החוקה באלקי ישראל ולבחיב הקדש, שרשח להם כבוד והדר, עיב קוה לנצחון היהדות.

הדומה החליטה איפא להנכיג שביתה גמורה וכללית כיום הראשון לכל יושבי רוסיא בלי הבדל דת. הסוציאליים נגלו גם פה בכל רשעתם ואנכיותם, לא נמנעו מהתחבר עם הנסוגים אהור הקיצונים, להחליט להבית שלישים מיליון מהמדים והטיש מיליון יהודים, לשבות שהי שבתות בשבוע, בלי כל קולה. לויק עטלו המניסטרים והדפוטטים הבינונים (האקטובריים והקדטים) להסביר, שאיפאספר הדבר בממלכה בעלת כל הדתות, להחגיג חובת שביתה גמורה כיום א' דוקא. אך לא שכינו לא מפי הדומה אנו היום. עוד יבא הבור לפני מועצת הממלכה הגבוהה ושם יעשו, כפי ההשערה, דברי המניסטרים פרי. אמנם לא על היהודים תחום הממשלה, אבל ילשים אלא מהמדים לא תוכל להכיעם כל כך ולנגוע בדגשי דתם. לכן נדאה, שהצעת הממשלה תהיה לחוק, להתיר את המספר ביום א' לשנית אהרות לכל אדם.

גם בענין זכות היהודים בפולנד ראינו יום בלתי טבעי בדומה ליהודים. הדפוטטים המששים והסתונים הסכימו או ע"פ שחקו לחץ היהודים בפולנד והדפוטטים שההודים רבו ריכם ולא סאבת היהודים, לא שמשנה אצניהם החלשים ומשאפה לגזול מידם כל זכות להנהגת מדינתם. צהוק ולעג העירו עחוני הנסוגים אהור, שלעולם לא ישבעו דים מדמי היהודים ועתה קמו ללמוד זכות עליהם בפולנד.

בדומה נשמעו שוב התראות בפגרות, הסבה היתה מרידת הסטודנטים. הסטודנטים קראו תגר על הממשלה על האכויות הנוהגת בבחייהאטורים ועשו הפגנות ובכדי לשכך הסתודנטים משחמשים בדומה כהנהרות בפגרות. הדפוטט השתור שולגין אסר, כי כל התקוממות תשקע בפגרי היהודים, יען — בה הודה המוסד — כי יתם החלשים ובהם הגע הפרעניות. בהנכה נפתחה בעירו העירובת של בצלאל. יהודים מכל המפלגות באים לראות והתכה לארץ עברנו ועתידינו מתרחב. שטיחים יקדים, ידועות, כלי כסף כעשי ידי אמנים, נלי נהשה וכלי עץ, ציורים וחקיקות מפלואים עיני רואיהם.

אחיש,

מכתב מצרפת.

פאריז, ד' טבח. החוק של פרוז עיניו הדת מענינו הסדינה, הקים זה כארבע שנים, לא פעל כל כך על הדת הקתולית כמו על דתנו. הדת הקתולית גם בלי עזרת הממשלה יש לה תוסכים. כל עשיר קתולי היא מטבעו דבק בדתו, כי היא שומרתו ומצולתו מפני שואפי המהפכה הכלכלית ולוא היא כי ענה לא היה גבול להתפשטות דעות הסוציאליים. על-כן כל קתולי עשיר הוסך ברצון את הבנסיה וספסוק לכל צרכיה ביד רחבה. ולא כן היהודים. אצלנו העשירים פורקים עולדת וסוכחים מוצאם, והרלים מתוך שהיו רגילים בדורות האחרונים, שהממשלה הסיפקה לצרכי הדת היהודית כמו לצרכי הדת הקתולית ולא היה כל עול קתלה על שכם היהודים, אינם יכולים עוד להתרגל לשאת בעול החדש הזה, כמו שנושאים היהודים בכך העולם. הנהגת הקתלה אסנם הטילה על כל חבר הקהלה מס כפי רכושו לצרכי היהדות, אבל רק מטעים נותנים ועודה מצד הממשלה, לגבות את המס הזה, הלא אין להשיג, כי לפי החוק אין לממשלה להתערב, וקפת הקהל ריקה, אין כסה לשלם לרבנים, לפקידים, לשוטטים, להחוק צרכי בתי הנכנסת, החיקים כל ימות השנה. נתקוטה ביהדות הצרפתית, שעריה שוסטין בהניה נאניהם. רק גולי רוסיא ופולן באים בשבת לשמוע אל הרנה ואל התפלה, אבל הם רובם עניים ואינם מתנדבים. משפחת רותשילד היא האחת הנחבעת ונותנת, אבל חן לא תשא לבדה את כל העול, לפטור את כל היהודים.

אך קרוב לשער, כי לא ירבו הימים גם פה יתעורר הרגש היהודי סאותו הצד, שגדם את ההתעוררות בארצות אהרות. התנועה האנטישמית, שנדרסה זמן קצר, מאז הכריעה המפלגה הרדיקלית את הקלירקלים ולכדה את השלטון מידם, התנועה הזאת תזרה לתפוש מקום ברעת הקהל ותפעם לא בין הקלירקלים, שאין קולם נשמע עוד, כיראם בין הסוציאליים. רותשילד הטא להם לפי דבריהם כאשר הגינה הממשלה על אדוני ססלות הבזל, לבל יהריבו אותן הפועלים, ולרותשילד יש חלק גדול בהן ועל כל היהודים יצא הקצף סאת המפלגה דורשת תצדק. מיום שקם הסכסוך הזה לא הללו עוד עתוני הסוציאליים לקשה על היהודים ורוקא על העניים, כדרך כל שונאי ישראל, הפוקדים עון העשירים האהדים על עיני היהודים, לפי שהם החלשים. הם מעידים חשד עליהם ומשטמה וקנאה, הכל במנהג צורדניו במורה.

ש ל מ ה ב ר נ ד .

כל אדמת העיר והבתים הם אהוזת יסוד הכארוך הירש, שהשקיע שמה שתי מיליונים. בת-הספר הטובים רבים לפי הערך, יותר ממאתים אלף כתר מוציאה העיר עליהם. מלבד כ"ם נמוכים ותיכונים יש שם כ"ם לעבודת האדמה ופיר תלמידים לו המתחנכים גם בחלקת השרה, אשר למוסד גם במעשה. שם ילמדו ויטיה פזיקה, תכונה, גנות, גידול מקנה ורפואתם והכמת עבודת האדמה המורגנית וחזן מאלה לשונות, חשבון ומלאכות נחוצות.

אסקר שטראוס ממונה על השלום. כאשר נדב המיליארדר האמריקני קרנדי חמשים מיליונים לתכנית השתדלות על השלום בין כל העמים, התנה תנאי, כי היהודי אסקר שטראוס, ציר אמריקה בטורקיא, יהיה אחד האשטרופסים על נדבתו. במכתבו אליו כותב הנדיב, כי עבודתו הפוליטית עד כה היא ערבה נאמנה כי ידע להגין על הזקת השלום וכי ישתמש בכספו רק לתכלית הזאת.

כעץ פגרום. מסמושיין, עיר קטנה על נהר וויסלא, מודיעים כי התנפלו שם בערב אכרים על יהודים בבית מוזה ואמרו כי יעשו עמהם כמו שעשו בקייסינג ובקובו. היהודים התאבקו עמהם וגרשו מן הכית. בחזן נתנו אות ביריה ולקולם התקבצו אכרים נושאי קרדמות ופוצצו את ההלונות ושברו את הדלת. כל היהודים אשר בעיר התחבאו. ובמקום ההוא אין זנדרמים. מהרה נקראו זשנדרמים מדומכרובא וכבואם היה עוד מה להציל. ארכעה אכרים נתפשו. האקדח לא נמצא, בלתי אם כדורי יריה.

מלאכות המזונים לוויין. אגודת יהודי המזרח בוויין כוננו ועד, לקבל פני מאות המזונים הגלצים העשוקים, המתכוננים לכוא ווינה, להתיצב לפני הקיסר לבקש על נפשם. הועד יוציא להם מעון ומזונות חנם כל ימי שבתם בעיר הממלכה.

תקציב קהלות וויין. לקהלת וויין יש בשנה הזאת מגרעת של קרוב לשלש מאות אלף כתר. סכום כל ההוצאות לשנה הזאת הוא 3.270.831 כתר וההכנסות 2.975.108 כתר.

עניש בעד שחיטה. בעיר פרוכידנס בארצות הברית באמריקה הלשינה חי צער בעלי חיים על השוחט ועל יהודים אחרים, כי הם שוחטים בהמות ולא יבעיתון בתחלה במכה על ראשה. היהודים נכלאו ועטרו לדין ונענשו בקנס רב. היהודים בכל המדינה יראים, שעתה תאסר השחיטה. הנענשים ערערו על דינם.

חבושים ילדים נצלו מירי שומד. הנהגת הקהלה בניו-יורק הוציאה חמשים ילדים יהודים יתומים מנתי נצרים, שנתחנכו לשמד, ומסרתם לבתי יהודים.

מושב יהודית בטקסס. לקול הקריאה, שקראה ממשלת המדינה בטקסס, שיבוא ארבעת אלפים אנשים צעירים, לקחת חלקות אדמה בתנאים טובים לעבדן, קמו יהודים צעירים רבים בניו-יורק, ללכת שמה. כל אחד ישיג חמשה אקרות אדמה ותמיכה בכסף לעת הראשונה.

לא אשמים אנחנו. בית-הדין לבני הנעורים בניו-יורק מר קלט הוציא דין והשבון ממשפטיו ביחס לדירות הנאשמים: לפי החשבון יוצא, כי רוב הצעירים הנאשמים הם כרבע האיטלים ומעוטם כרבע היהודים אף שמעט היהודים וסדרי דירותיהם אינם טובים מאלה של האיטלים.

הקלוב הפולני. וואלף: מדוע שנה הקלוב הפולני את פעטו? עד כה העמידו את כל העולם על הפירת תלולת בגליציא ועתה פתאם אינם מתקשים עוד, אלא מתחנכים עליהן בער? בטרם נעשה נשויאם מניסטר קראו: בעדקו חן חשרת מים ועתה הם יראים, שמא כבר קבלו שכרם ולא יחסרו תעלות, ע"כ הם מתחנכים: "בעבורו אל תסנע מיס".

ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה... ומלאו את הארץ ובבשוה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ... בידכם נתנו! — השחתת נפש כל חיה איננה רציחה. והורג בעחי לא נקרא רוצח ולא נידון כמכה נפש, שנאמר (בראשית ט"ו) "שופך דם האדם כאדם דמו ישפך, כי בצלם אלקים עשה את האדם, הרי כי בעחי, שלא נברא בצלם אלקים, אין בו משום שפיכת דם ורציחה ודמו מותר ומופקר. בדת הנצרות אמר ראש אבות הכנסייה שלהם אורינינוס, כי האלקים יצר הכל אך לטובת האדם, לבע"ח אין רצון וחפץ ואין תכונה. הבהמה היא כמו מכונה לתועלת האדם. בדת מחמד לא קימו כל זכות לבעחי, שאין להם דין ומשפט.

הפילוסופים משיבים: זה הוא משפט קדמוני בחוק הטבע, כי במחמת הקיום, אשר בו נפתלו כל יצורי תבל, בעצם התשוקה לחיים, אשר נטע הכורא בקרב כל חי, נתנה מקדם מרמתה לכל חי הברכה או הרשות: על חרבך תחיה! כי יחיו כל אחד זה בהספר זה, בהשתדל כל אחד להתקיים בעולם ע"י העדר חברו, ידחפהו הלאה אם צר לו המקום, יתחמם מגוו ומעורו בקר לו, ויאכל גם אכול את בשרו, כי ירעב, כל התקוף מרעהו ינצחהו ויתעורר, וכל דאלים גבר.

המשפט הטבעי הנורא הזה היה שורר מראש מקדמי החברה המדינית גם בין בני-האדם בעודם בשפל המדרגה המכעית, מפורים ומפורדים, איש איש אחר בצעו הלך, ואך הות נפשו היתה לכל אחד חוק ומשפט.

אך אחרי כן, כאשר החל האדם לבנות לו בית, אב, להתאחד למשפחה ולשבט, להתחבר לעם ולאו, בחוות, בכפרים ובערים, ולרשתתף בקשר חיי חברה מדינית וראו שאין החברה מתקיימת על יסודות המשפט ההוא, כי אגודתם, אשר יסדו בארץ, תותר וחבילתם תתפרד וכמלונג נוד תתנודה, ספני שכל אחד יבקש חלל העולם כלה, ולא יתן הריסת רגל לרעהו; אז התייעצו לקצות ולצמצם את המשפט הטבעי ההוא, איש ואיש נתרצה, לותר חלק לחברו ולשבטו הקרוב אליו; ואז בטל המשפט הקדמוני האיום, שכל אחד יהיה על כהו, ואיש זרוע לו הארץ, והתחילו להתבונן כי אך בהיטיב האדם לרעהו ייטיב האיש לנפשו, כה דסני ליה לחבריה לא יעביד. זה היה כיסוד שטר שתפות, אשר בלי אמר ודברים התחייבו זה לזה אישי החברה בכל הארץ לטוב לכלם. אפס כל זה היה מאושר ומקיים רק בין האנשים ההפשיים בני-חורין; אבל העבדים והשפחות נשארו נתונים ומסורים לאדוניהם, כי כספם הם, והעמים הפראים, הנמצאים עד היום הזה במצב הקדמוני, להם גם היום החוק הטבעי לקו והזוק הזרוע למשקלת בכל מעשיהם, יגורו על ימין ויחמוס על שמאל, איש בישר אויביו יאכלו, ויעשו אדם כדגני הים, יובחו שבוידם כבהמות ויאכלו את בשרם לשבע, וזאת להם משפט המלחמה בדיניהם. אין לבם נוקם בעשותם כשונאיהם משפטים נוראים כאלה. הערבים במדבר סוריא אינם אוכלים בשר אדם, אבל יתנפלו על עובדי דרכים ההולכים לבטח ויבזו כל אשר להם, כי בן משפטם ובן הדין נותן לדעתם, כמשפט הזה ינהגו גם שודדי הים ולא ידעו ולא יבינו, כי לפי דין כזה תתמוטט החברה האנושית כלה ויתנווד כל משטר וסדר בעולם. אולם העמים בעלי התרבות חדלו לשלול ולבזו זה מזה, כי נעשה ביניהם כעין שטר שותפות: שלי שלי ושלך שלך. אך הברית הזאת נעשתה רק בין בני אדם, אבל מיני בעלי החיים לא נספחו אל שטר השותפות ההוא, המה נשארו במצבם הקדמוני, חסרי זכות וחובה וכל דאלים גבר, אם יתגבר החי על האדם יטרפוהו ויאכלוהו ואם תעלה יד האדם על החי ימיתוהו למלא נפשו.

ואלה דברי שפינוזה (עטויקא חלק רביעי לבוד ל"ז באור): "מזה מבואר אפא כי אותו החוק, המצוה, שלא לשחוט בעלי חיים, מוסד יותר בהבלי אמונה טפסה וברחמי חולשת נשים, מאשר ברוח בינה נכונה; כי הבינה מלמדת אותנו למען תועלתנו, לקשר ברית ריעות רק עם בני-אדם, אבל לא עם בעיה נבעים ורוח מכינתנו יעננו, שאותה הזכות שיש לבעחי עלינו ישנה גם לנו עליהם; ולא עוד אלא מאשר זכות כל אחד היא לפי מעלתו ויכלתו

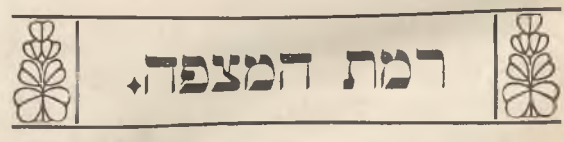
ראשים. אלה פונים אל התורה המחוח להם דעתה ומצותה; הם זתורנים. אלה הוגים דעות חפשיות לפי בחינותיהם כמדת הדין; הם הפילוסופים. ואלה נמשכים אחרי רגשי חלב כמדת הרחמים; הם אנשי לבב. שלשתם מתאחדים בחפצם, להתנהג בקו הצדק והיושר לעמת בעלי חיים, אשר בצלם יתלוננו. שלשתם מתמררים על אכזריות בני-אדם נגד בעהיה ומפארים את האור החדש, אשר רוח כדורות האחרונים לטובתם. הרבה שאלו תורנים וחקרו פילוסופים ודרשו אנשי-לבב; מי נתן לבן-האדם את הרשות, להתנפל על בעלי-חיים בחזק זרועו וכמזמת ערמתו, לכבשם לו לעבדי עולם, לרדות בהם ולהעבירם בפרך, ולגזול צמרם ושערם ועורם מעל בשרם; את שאים יאכל ואת עצמותיהם יפצח והיה החי בידו כמנינו מעשה ידיו? זאת היא שאלה כללית של כל אדם הושב וחתורנים הוסיפו: הן בעל החיים נוצר, אם לא בצלם האדם, ע"פ ברמתו, כי דומה החי אל האדם בבנין אבריו חחיצינים והפנימים, כי טבע אחד לשניהם בחייהם ו"כמות זה כן מות זה" — החי יחוש ויאכל וישתה ויעכל וישגל וילד ויחלה וימות כמו האדם. גם בעל נפש הוא החי, וכבר יחסה התורה נפש לחי כמו לאדם, שכן הוא מכונה "נפש חיה" במעשה בראשית. כמו שמכונה האדם אחרי אשר נפח אלקים באפיו נשמת חיים: "ויהי האדם לנפש חיה", וכן נאמר בקהלת: "ומתר האדם מן הבהמה אין".

הפילוסופים שאלו: הסופר הקדמוני פלוטארך מוכיח בראיות, שגם נפש משכלת שוכנת כבעיה, החכם הנוצרי כריזוסטומס בח"ב מספרו כותב, כי תלמידי מאנים הפרסי מיהסים חלק אלוה ממעל אל כל בעחי, שנפישם אצולה ממרומים, הפילוסוף האיטלני מאיר מברו, כי יש נשמה לבעחי, ואיב גם בנפישם דומים בעהיה אל האדם. ואולי גם נשמה נצחית לבעחי: "ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ" (קהלת ג' כ"א)? ובאמת מבררי השארת נפש האדם מיחסים השארה נצחית גם לנפש כל חי, והמתפלספים בשיטת לייבניטץ-וואלף קיימו וקבלו השארת הנפש גם לבעיה, ונוטה לזה גם הרמקמן בספרו פידון, הקראים האמינו גם בשכר כע"ח כעוה"ב, כמו שנמצא בהלכות שחיטה של חמטם ישראל המערבי, "ויהיה מאמין כי יש לחיה תמור טוב תחת כאבה", ורמוז גם במאמר האגדה, שאין הקביה מקפח ש כר בל בריה, ואך אפא נתעמר בהם להרגם וראבלם?

אנשי לבב שאלו: הלא כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש, כן יקום האדם על הבהמה, לקחת את נפשה, בלי חמס כ"פ! אם יתגבר הציד על חיה רעה שורפת ויחרגה, לו המשפט והזכות לזה על פי הדין: הבא להרגך השכם להרג; אבל הבהמה התמימה, אשר רק ירק עשב תאכל, ובל בשר ודם לא לא יבאו אל פיה, לא תרע ולא תשחית בכל הארץ, בהקף זו מה חטאה? מי נתן אותה ביד האדם להרג ולאבה, למכה ולחרפה?

התשובה על זה יסודתה באמונה קדומה נושנה בלכות תורנים ופילוסופים, כי האדם הכפול במתכנתו המורכב מן נשמה מאוצר השמים ומגוף מעפר הארץ, הוא תכלית הכריאה בלה וכל הנברא בתבר ומלואה אך למענו ולתועלתו, להנאתו ולטובתו נברא. הארץ, שהיא מרכז העולם (לפי שיטת התוכנים הקדמונים), היושבת כבת מלך פנימה באמצע התבל, וכל צבא השמים עומרים וסוככים אותה, לעבדה ולשמרה ולשרת אותה, היא עומדת תחת ממשלת בחיר היצורים, האדם הרודה בה ובידו נתנה, הישמש והירח נבראו להאיר על הארץ ולהאדם הדר עליה ביום ובלילה, והכוכבים והמזלות נבראו לרמוז ולהורות לאדם את גורל חייהו וקורותיו בכל ימי חייו. ככה נברא העולם רק למען האדם, ואם כן מוכן מאליו, שהרשות ביד האדם לעשות בכל יציר שבעולם כעושה בתוך שלו. זאת תורת גאות האדם וגבהותו כתשובת השאלה הנמצאה הזאת.

חתורנים משיבים: האלקים נתן לאדם, שנברא בצלמה, את זכות השליטה על בהמה, היה ועוף וכל רמש לעשות בהם כרצונו ולהשתמש בהם לכל אות נפשו, כי כספו הם וכקרקע עולם בידו נתנו, שנאמר: "ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו

זכות האדם על הבהמה.
מאת ד"ר שלמה רובין ז"ל *
משפטי בני האדם על בעלי-החיים נפלגים לשלושה (* מצרור כתביו האחרונים שמסר לבני המערכת.)

יש לאדם זכות גדולה יותר על בעחי מזכות בעיה על האדם. אינני מבחיש בזה את ההרגשה בקרב הבעחי, אולם מבחיש אני, שמשום זה אסור לנו לבקש בהם תועלתנו להשתמש בהם כמות נפשנו, מאחר שבטבע אינם שוים לנו והפעוליותיהם שונות מהפעוליות בני-האדם. כמוהו חשבו פילוסופים אחרים לפניו ואחריו; אסור לנו אמר כי האדם, הזקוף, שהוא לכרו בעל תכונה ונשמתו חלק אלוהי, ירדה בכעיה הכפוסים. אריסטו ראה את האדם כתור כלית היצירה כנל, ובעיה נועדו לשמשו ולכל צרכיו ואין להם שום זכות ומשפט להגן בעדם. אסיקורוס החליט גם הוא, כי התועלת נותנת רשות לאדם, לעשות עם בעיה כפוכ בעיניו ואין לבעחי שום זכות מפני שאינם ראויים להשתתף עמו.

קארטעזיוס החליט גם הוא, כי בעחי הם מחוסרי כל חסין ורצון, מתנהלים כהכרח לפי טיב אבריהם, ואינם אלא מכונה פשוטה.

הגדול שבפילוסופים האחרונים עמנועד קאנט החליט נכח, שאין לאדם חובה אלא לעומת בני-אדם, וחובותיו ליצורים אחרים אינן אלא חובותיו לעצמו, מה שהוא להנאתו ולטובתו, כי בעיה, המשוללים מכונה, אין להם שום זכות, מפני שאינם מוכשרים לקבל עליהם איזו חובה.

ואנשי לבב התאוננו על גור הדין הקשה הזה, המקשה לב האדם נגד יצורים אחרים להתאכזר עליהם, לתת עליהם עול קשה מנשוא וכאשר לא יצלוה למלאכה ירגם ויאכלם.

אולם עד מהרה התנחמו גם אנשי הלבב מינונם על הדין הקשה במצאם, כי לא יצא הדין הקשה מכה אל הפועל במעשה, כמו שאכאד כמאמר הכא.

האמונה בשדים בבבל.

אין דבה שיבליט כל כך את הצורה המיוחדת של דת בכל הקדמונה כמו הסתכלות בהכלי אמונותיה הטפלות וביחוד במנהגי השכעת השדים, שנגלו לנו בזמן הזה כאוצר גדול של כתבים, המאירים אור על הענינים האדה. כל עמי התרבות מטפלים עתה בהם ומתפלאים על עם בעל תרבות נכחה כזו של הככלים' שטפלו בהכלים כאלה באשמת כהניהם, שהטעום לטובת עצמם, להשתכר מפתיותם, ואם עמי אירפה, שאין להם יחס ישר אל הככלים הקדמונים, מתעסקים בהם, מכל-שכן שעלינו לדעתם, הלא שלש פעמים גימי אבותינו הקדמונים ינקנו מהשפעת התרבות הבבלית בלי אמצעי, שלש פעמים באו אבותינו וקדמונים במגע ישר עם הככלים ומלחמה כבדה נלחמו, להגן על עצמם מן ההשפעה המזיקה הזאת ויצאו שלמים באמונתם המהורה, שהיתה אהיב גם לאור עולם לגוים, בראשונה ישבו העברים והככלים יחד כימי אכות אכרהם, ואבינו הראשון היה נפרד מהם ומאמונתם הטפלה ויצא להורות אמונת אל עליון קונה שמים וארץ, כלי כל תערוכת אמונה בעצמים אחרים הפועלים עמו, בפעם השנית ישבו יהודים עם בכלים יהוד בנלות ככל ואז יצאו הנביאים ישעיה, ירמיה ויחזקאל, להזהיר את בני עמם, לשמור נפשותם מן ההשפעה המנוולה הזאת, ובפעם השלישית הגנו מוצאים את חכמי התלמוד הככלי כמלחמה תמידית עם הכלי ככל, ונוכל לשמוח על האפשרות, לראות עכ"פ קצת ממה שטפלו בו שכנו אבותינו וכמה היה על אבותינו לחלחם כל ימיהם.

הכתבים, שמצאו החופרים באדמת ככל, מגיעים בקדמוניותם עד למעלה מימי הככלים בני שם, כלומר עד אותו הזמן הקדמון, שלא ישבו עוד בני שם בככל, אלא עם קדמון אחר, שלא נודע מוצאו, היא העם השומרי או שנערי, שקדם לימי אמרפל מלך שנערי. הכתבים ההם כתובים שנעירית ומתורגמים בבבלית, ונם אלה מן הנוסחאות, הכתובות רק בבבלית, נכרים ע"פ תכנם, שמוצאם מזמן שלפני בני שם, כמה מאות שנה לפני אכרהם אבינו. המקור החשוב לידיעת הלחשים וההשבעות הוא אוצר הכתבים, שקבין מלך אשור האחרון אשורבניפל והם מסודרים כחלקים שונים רכי הכמות. הכהנים, שעסקו בהשבעות האלה, היו אגודה שלמה מסודרה ככל הארץ ועליה היה בהן גדול, הכהונה הזאת באה כירושה מאב לבן ולנכדיו ועיקר תורהם

היה, כי חמאי האדם גורמים, שמזיקים ורוחות רעות מתדבקים בו ומהם כל חלי וכל מדוה וכל מכאוב וכל חשיהם והשבעותיהם הם מנרשים אותם מתוך החולה. לפי השקפתם מפיצים את כל אדם מחנות מחנות של מזיקים באלה, האורבים לו ככל צעדיו ומצפים לשעת הכשר להשהיתו, וכנוסחאות הלחשים נחשבו כמה סכות, הגורמות את התגברות המזיקים על האדם, ליסרו כתחלואים שונים, לא רק חמאים נגד האלילים גורמים המחלה, כי-אם גם ריב בתוך המשפחה, זהו עון חמור לפי מושגי העם ההוא, שחיוו היו חיי ספריארכים וכל זקן כמשפחה נחשב כמלך, המשתמש במאזני שקר, באיפה ואיפה, המדבר שקר, היושב על כסא מנודה והנוגע בו, כל אלה נופלים בידי השדים, האורכים להם יומם וללילה וזוקקים להשבעות וללחשים להסירם.

מחנות הרוחות הרעות האלה באים מן השאול, מקום הרפאים, כסופה וסערה דרכם וערפל חתולתם ומסכיב למשכנות בני אדם יחנו ואין דבר שנוא להם במקום ששלום, צדק ואמונה נוהגים בו. שם אין להם שליטה, כאשר ימות אדם בטרם גמר את עבודתו, שנקצבה לו בעולם, לא ימצא מנוחה בעולם הנשמות נשמתו נעה ונדה בתור רוח רעה על הארץ ומשכיתה כקנאה את שלום בני אדם, רוח רעה כזאת נקראת אוטרוסו (עתיק?). על כנפי רוח סועה תדא עם חכרותיה, כמו שור נגח מועד להזיק, כן גדול כחה וכן נזקה מצוי, משכן רוחות כאלו בכתי הקברות, במערות אפלות, בסכות עזובות ובחרכות שוממות ומורדי אור המה, מפני אור השמש יסורו וכלילה יצאו ממחוכואיהם ויסוכבו עיר ככלכים, ראשי השדים נחשבו שם אלוהי, שאין לו פה ולא שפתים ולא אזנים, לילית היפה ילדה אותו כבן אדם והיה לשד מכעית והוא מחריד בני אדם כליות, יש כשדים, שאינם לא זכרים ולא נקבות, יש בהם ירדי הקדחת, העולים מן האגם, מכמם נורא ואיום, מפיין מות ומוריד עצומים לשחת, אשאקו הרע (עשק?) כשואה יאתה, כהוד אימתו ימלא מרחקי ארץ, לכושו פחד ומוראים גדולים הם כלי-נשקו, כרחכות יתהלך וכחוצות יפלט נתיב לאפו, יעמוד בצד האדם ואין רואהו, ישב אצל האדם ואין מתבונן, כאשר להכה ישרפו ירדי הקדחת את הארץ, יסערו על פני המדבר כרוח סועה, שד הדבר רמטר יתקוף אדם כרוצח, לא ידים לו ולא רגלים, יכריע את החולים ויכפות רגליהם, אלהי החולה יסוג אחור מפניו ואלילתו תצא מגוו.

מדור מיוחד בכתבים ההם תופשים שבעת הרשעים, שבהם מתגשמים שבעה כחות ידועים מכחות הטבע המזיקים, אשר כחיות טורפות בסער לילות האביב הם סוערים בארץ, עליהם יאמר: שבעה המה, שבעה המה! כשמים ישכנו, שבעה המה! כמעמקי ים, כמעונם, גדלו, לא זכרים ולא נקבות המה, הם סופות מבלים ומנכלים כל, אין לפניהם רחמים וחמלה, תפלה ותחנונים לא ישמעו, כסוסים שגדלו כהרים המה, הם כחות משטמה של עץ, כסאות האלים המה, כן יתקפו המזיקים את האדם, אשר אלהיו סר ממנו כמו כשמלה יכסוהו, יזרוו עליו ועל המחלה, יאסרו ידיו ויקשרו רגליו, סחי וחלאה ימלאו את פיו, נהי וכאב יבאו עליו, יומם וליילה לא ינוח.

מחלת הראשי היא מעשה שד, מחלת הראש תתהלך כמדבר, כרוח תסעו, ככרק תכריק, למעלה ולמטה דרכה פנויה, את מי שאינו ירא מפני אלהיו תשכר בקנה, את זרועותיו תכרות בקנה, ככוכב ברקיע תאיר, כמים תזל כלילה, לנודד תחסום דרכו, כסערה תציקהו, את זה תמית ואת זה תניע ותחלחל כמי שאחיו השבין, כמי שנעקרו מעיו, כמי שהשלך כאשי, כעיר פרא, שכסו עיניו.

סגולה לגרש מזיקים כאלה מתוך הגוף היא רחיצה במים טהורים או סיכה בשמן, לפעמים עשו הכהנים את צלמי השדים וכאשר שברו את הצלמים אמרו, שנשכרו השדים, ויש אשר תארו בצלמים את החולים עצמם, מכשפות גם הן עשו צלמי אדם וכאשר יסרו הצלמים ההם אמרו, כי כזה הן מוסרות את האדם למזיקים, לכל מעשי כשפיהם ולהטיהם היו להם לחשים ותפלות אל האלילים, שאלות ותשובות בין הכהן והחולה או שאלות ותשובות מן השמים מהאלילים עא ומרודך, נוי.

כמה העשיר העולם בעשר שנים האחרונות גדולי חכמי זמננו נשאלו עתה: מה הן הגדולות ככל המצאות והתגליות, שרכשה לה האנושות בעשר השנים האחרונות? הפרופסור היהודי ד"ר אהרליך, ממציא התרופה החדשה למחלות הסוטה, ענה: החשוכה בכל התגליות בשנים האחרונות היא לפי דעתי גלוי חמר הרדיוס, שפתח לפנינו שערים חדשים לתעלומות חכמה מפתיעות, חקירת הרדיום הוכיחה, כי האטומים שההיקום תמיד להקטנים כחלקי כל חמר, שאינם נהלקים ואינם משתנים עוד, גם הם יכולים עוד לחלק ולהשתנות וכזה תבא מהפכה נמורה ככל חכמת הטבע לכן מחזיק אני את גלוי הרדיום ואורו הנפלא להחשוב ככל המעשים, שנעשו בשנים האחרונות, — מקם נורדאו ענה: אין ספק שהמצאת המכונה לעוף באוויר הוא הגדולה בכל המעשים בשנים האחרונות, אבל לא נכון לקבוע זמנה בעשר השנים האחרונות כדיוק, כי המצאת האירופלן קדמה לשנת 1900 ותשמיש המכונה הזאת כלי כל סכנה לא נגלה עוד, אבל עתיד להגלות, ולעמט זאת ישנן המצאות אחרות חשובות, האחת היא המצאת תחילה להוציא חמר החנקן מן האוויר, לזבל בו את השדות, כאשר תשתלם ההמצאה הזאת לא יצטרכו עוד לזבל ויכול האדמה ירבה מאד, כי זהו החמר האחד החסר לאדמה ולמים וצריכים להשיגו בידי אדם ובאוויר הוא נמצא לרוב, אבל קשה להפרידו ממנו, וההמצאה השנית היא הרדיום, ששטמו הכירו, כי אפשר לשנות את היסודות החימיים וגדולות ונצורות נשקפות לאנושות מן הסוד הזה, — המיליארדר הנדיב קרנדי ענה: כי הגדול בכל המעשים הוא יסוד בית הדין לשלום בהאג, ששטמו תקוה להשכית כלחמות מן הארץ.

עולם ומלואו.

דרוויין ואחריו חוקרים אחרים בדקו ומצאו, כ תולעי המפר המצויות בכל שדה ועיר עוזרות הרבה מאד להפרות את הזרעים ולהצמיחם.

רגלי החינאים והיפנים הן כרגלי הקפים מסוגלות לכל עבודה בידיהם, כאצבעות רגליהם הם יכולים לתפוש כל דבר ולעשות מלאכה.

כשווייץ עושים היום שעונות כלי לוחות השעות ובלי מראי השעות, אלא כפתור יש כאמצעי, שכאשר ידחקו עליו נשמע קול דברים מתוכו, המגיד בדיוק את השעה והרגע.

חוקר החימיה הוכיח, כי בנוף כל אדם נמצא 1700 גראם קלציום, שהוא חמר יקר מאד, מחיר גראם אחד חמשים כתר, איכ אף העניי שבעניים נוישא בגופו אוצר של 75000 כתר ואינו יכול להוציאו.

כאנגליא קמה כחה דתית הדישה, אנשיה יגדלו פרא שער ראשם וזקנם, נביאה נקרא "כנימין השביעי", שכתב ספר תורתם כשכיל "שנים עשר שבטי ישראל" המפורים בכל העולם, שם נאמר, כי לנאולה יזכו רק קמיד אלף איש (י"ב פעם י"ב) נבחרים והם אנשי הכתה הזאת, לכן עליהם להכדל מכל אדם ולהצטיין בגידול שערתם.

הסמטיסטיקה מוכיחה, כי התמותה הולכת ומתמעטה בארצות התרבות, לפני עשרים שנה מתו כאוסטריא ליג נפש מכל אלף כישנה והיום רק כ"ה, כוויין נגרע מספר המתים מן מ' מאלף עד י"ט, בהולנד מכיד עד י"ט, כפסדבורג מליה עד כ"ה, ככרדין מתים היום רק מ"ז מכל אלף כשנה, כפאריז וכניו-יורק י"ח לפנים מתו כפלים, וככ"ז אין לירא פן יתרכו כנ אדם עד אסם מקום ומזון, כי גם פריה ורכיה מתעצמות, ככל אשר יגדל הקור בארץ כן ימעטו שם בני האדם, שאינם מוציאים שנותיהם, כחצי האי סקנדינביא (שכרים ונורווגים) ימעטו המתים בחצי ימיהם כל כך עד ששנות החיים ככלל (דורכשניטליך) הם חמשים; באירפה התיכונה הם רק ל"ה, כאי איזלנד, אשר כים חקרה מספר ימי חיי האדם ככלל סיכ, זאת אומרת שכמעט כל אדם הנולד יגיע לימי זקנה ואין מת בילדותו רק באסון בלתי שכיח כי יקרה, סכת הדבר היא, כי בארצות קרות כ"כ לא יוכלו הכצילים המזיקים מביאי ההליום, לחיות.

מח גדלו מעשי החרשת בזמן הזה! נעלים כלויות הנזרקות לאשפה, נלקטות, משימים אותן משימים אותן ככלי עם נפירת של חלור עד שייכשו בעץ, אח"כ

יתברך רענו אהוב לבנו מר ישראל פערלבערגער בגדוב במזימ לארוסו עם מ' הענא מינצער בדובמשיץ מעמק לב ידידיו מעגדל לעזער, אפרים לייבל גדוב. מעמק לבנו נברך במזימ את מר חיים העללער פה לחתונתו עם מ' מלכה רינדלער בבאחוב. ליבוש רינג, אייויק הופמן, שמואל לגר. הגני מברך את חברי מר שמואל לאנדא בקרואנוב לחתונתו עם מ' ליינקראם בקראקא. יעקב גאלדשמיין יסלא. אני מברך מעמק לבני את ש"ב מר מאיר יאקובאוויץ בפודגורו במזימ לחתונתו עם מ' ברכה לעהרהאפט. מזימ להוריו. אליעזר יאקובאוויץ. מקרב ולב עמוק אברך במזימ את רעי מר פינחס גרייזמן לארוסו. יצחק גרוגר — רישא. ברגשי גיל וחדוה נברך את רענו חויש מר יעקב סמאל במזימ לחתונתו בקרשאנוב. נתן טאנער, בערל לעבל. גם אני אקח חבל בין המכרכים את אחי היקר מר קלמן במזימ לארוסו עם מ' בריינדל שלייאן. מזימ להוריו. רוד זילבער.

לרבים מן הקוראים.

מי מהחוטמים, שחסרים לו לגליונות חשנה שנים-שלשה גליונות, נשלימם לו חנם. הדורש יותר משלשה ישלם מראש בעד כל גליון המחיר הקצוב בראש כל גליון. מו"ל "המצפה".

ברוך חדוה וגיל הננו מברכים במזימ את מר אברהם אדלער ברודניק לארוסו. מזימ להוריו. בן אחיו יחיאל אדלער, ידידו זאב יזווארץ בקעלן. בגליון 48 ברכתי את מר יוסף בעזו שווייט במרגוב לארוסו והוא טרם ארס, לכן הנני כבמל את המלה לארוסו והוא גם ברוך יהי. יצחק רוד ראוענבערג — ברלין. נברך את גזברנו מר אלפר וואסערמאן לארוסו עם מ' טרים מרגלית פה במזימ, תודה לו בעד קבצו כסף על הביביליותקה הגדולה. אגודת "עבריה" — ראדויץ. ברנשי אהבה אברך במזימ את ש"ב מר שלמה גאמליב בלובאטשוב ואת כלתו מ' טובה כ"ץ בבשנא לארוסו.

אברהם פסח גאמליב — רודיק. נברך במזימ את רענו מר שלמה גאמליב לארוסו. ליב מר, אברהם גאמליב — לובאטשוב. ברנשי אהבה הרינו מכיעים במזימ לחברנו היקר מר אברהם האלפערן לארוסו עם מ' צירל גרינוואלד בסעלץ אצל סאקאל. אברהם ווינטער, שלמה גאמליב — לובאטשוב. ברנשי גיל אביע במזימ לגיסי מר יעקב שיפף בכאכניא ואת כלתו מ' באשיא סאליק בנודק לחתונתם. מזימ להוריהם. מאיר הייבערג — יארוסלב.

מפריים ומזינים אותן ומן האבק עושים חמר יפה למסרקות ולבפתורים. הפרופסור קוברט כנוסטון מכריל. בין שנו מיני צמאון, יש צמאון, הבא מיבשת לשד הנוף וצירינים באמת למלא את החסרון כמים ויש צמאון, שסבתו רק גרוי הקרומים הפנימיים במלה, במיני תבלין במשקים משכרים או בעשן הטבק. צמא כזה לא ירוה צמאנו במיט ועליו להעמיט בשתיה, כי ברוב שתיה ילאה את הכליות ותחלשנה.

מח"עבריה" בקראקא. כמויש י"ד טבת בשעה 7:1 ירציא באולם חברת "השחר" (סטארקווישלנא 44) מר נ. מיפעלעוו ע"א: מנדלי מוכר ספרים. הכניסה חפשיית לכל.

הננו משיבים תודה לכל אלה, שברכנו במזימ לחתונתנו. חנוך ורבה קלוגר — קראקא. ממעמקי לבנו נברך במזימ את רענו היקר מר משה אקסלארד בקורמשינא לארוסו עם מ' שרה זאנדנארמען במשארעשיאלא. יוסף קינדערמאן, ישראל ליעבער. מעמק לבני אברך במזימ את גיסי היקר מר זאב לארוסו עם מ' חנה נאעען בולאטשוב. מזימ להוריהם. פינחס פילער — ראדזיחוב.

נמשכת קבלת ההתימה ער העתון היומי "הד הזמן"

בתוספת הירחון של "הד הזמן"

"ביביליאוטיקה"

ספרים שלמים ליועית היהרות והיהודים מעובדים ומתורגמים מלשונות שונות. ד"ביביליאוטיקה" יוצאת בתור ירחון בחבורות בנות 10 גליונות (160 עמוד), העולות 120 גליון (1920 עמוד) במשך השנה.

תנאי ההתימה עם המשלוח (בלי

על העתון "הד הזמן" בלבד:

ב ה ר ו ס י ה :	בחו"ל:	בחו"ל:
לשנה 8.— רובל.	במשלוח "ג" כשבועי.	במשלוח יומי.
לחצי שנה 4.— רובל.	10.— רובל.	13.— רובל.
לרבע שנה 2.— רובל.	5.— רובל.	6.50 רובל.
לחדש אחר 0.66— קפ.	2.50 רובל.	3.25 רובל.
	—85 קפ.	1.10 רובל.

הפרס של "הד הזמן" ספר "ערוך השלם"

מאת רבי חנוך יהודה קאהוט.

ליקסיקון גדול ואינציקלופדיה רכה תלמודית ומדרשית שנ מ עשר כרכים גדולים יוצאים ע"י "הד הזמן" בשלימות ובהדרו מצוין במשך שלש שנים, החל מן סוף יוני 1910 ונמור בסוף מארס 1913.

שלשת הכרכים הראשונים של "ערוך השלם" יוצאים ביוני, סינטיאבר ודיקאבר שנת 1910.

כל כרך בודד של "ערוך השלם" הוצאת "הד הזמן", מביל לא פחות מן 36 גליונות בפורמאט של קווינטו (גדול 288 צד-כפול—576 עמודים).

ספר "ערוך השלם":

על העתון "הד הזמן" ביחד עם הביביליאוטיקה:

ב ה ר ו ס י ה :	בחו"ל:	בחו"ל:
לשנה 10.— רובל.	במשלוח "ג" כשבועי.	במשלוח יומי.
לחצי שנה 5.— רובל.	12.60 רובל.	15.60 רובל.
לרבע שנה 2.50 רובל.	6.31 רובל.	7.80 רובל.
לחדש אחר 0.83— קפ.	3.15 רובל.	3.90 רובל.
	1.05 רובל.	1.30 רובל.

תנאי ההתימה עם המשלוח לרבע שנה (ביחד עם ספר "ערוך השלם"):

- (א) במדינת רוסיה: על "הד הזמן" בלבד 2.— רובל; על "הד הזמן" ביחד עם ספר "ערוך השלם" 3.50 רובל; ובתוספת הביביליאוטיקה 4.— רובל.
- (ב) בחו"ל (במשלוח "ג" כשבועי): על "הד הזמן" בלבד 2.50 רובל; על "הד הזמן" ביחד עם ספר "ערוך השלם" 4.30 רובל; ובתוספת הביביליאוטיקה 4.95 רובל.
- (ג) בחו"ל (במשלוח יומי): על "הד הזמן" בלבד 3.25 רובל; על "הד הזמן" ביחד עם ספר "ערוך השלם" 5.05 רובל; ובתוספת הביביליאוטיקה 5.70 רובל.

ה א ד ר :

Вильна, „ГЕЕДЪ-ГАЗМАНЪ“.—WILNA (Rusland), „HEED-HASMAN“.

ספרי יעבץ.

תולדות ישראל.

- מחיר חלק א' (עד מות שאול) K. 4.80
- " חלק ב' (עד מות חזקיה) 4.80
- " חלק ג' (עד אלכסנדר מקדון) 5.30
- " חלק ד' (עד הורדוס) 4.80
- " חלק ה' (עד החרבן) 4.80
- " חלק ו' ב' כרכים (התנאים) 8.20
- " חלק ז' מראשית ימי האמוראים
- עד ימי תכלית רוס כרך התורה
- בבבל ודלדולה בא"י 5.20

תוצאת החטימות והחקיקות.

גנתגלו בארצות הקדם, המעידות על קדמות התורה ושאר סה"ק (הוספה לח"ג של תולדות ישראל ונמכר גם בפ"ע 70 הלר.

מקור הברכות.

התפלות, הקריאות וכל חלקי הסדור למיניהם ולתולדותיהם מראשית יסודתם 4 כתרס.

גם שאר ספרי המחבר וספוריו רוכס כרשותו האדרסה:

W. JAWITZ, BERLIN N. 24.

הוצאת צעירים.

הוציאה לאור זה עתה חוברת חדשה

XI הורב

עניינית.

מאת מיכה יוסף ברדיצבסקי.

המחיר חצי רובל.

להשיג בהוצאות "תושיה" ורישה.

בהוצאה הנ"ל יש להשיג גם אלו החוברות הקודמות:

- I על אם הדרך; II ערכים; III על הפרק; IV נמישות; V דין ודברים; VI בחומר וברוח; VII מימי דמעשה; VIII. IX מימן ושמאל; X ערכים.

מחיר כל חוברת חצי רובל.

מחיר "מימן ומשמאל" 75 קאפ.

Verlag „Tuschijah“ Warschau.

מודעה השוכה

כתיבת ספרים ומספרים, יתהדרו הנמל ע"י אברהם רובינאוויץ במשאלים לאלוהים יש למכור אלה המספרים הישנים והעתיקים, וכל הקודם זכר:

K. A. וכל הקודם זכר:

- 3— מסעות רובי סעודת לעפי
- 8— המהיר עם קול יהודה רפוס ז' וטאמיר
- 8— ספרות טוב יקר המציאות
- 2— שמונת פרקים לתרומים עם תרגום אשכנזי
- 2— ספרות יומים יקר המציאות
- 2— ספרים טעם, שירי ר' ששה ר' ראמי יום
- 2— אורחאל אקסמטי, קארל גוטשקאוי, תרגום ד"ר ש. רובין
- 1.50— ספרים קדים, שירי קולס רבתי רפוס ראשוני
- 3— המסאמר, קסמ"ס—הק"ץ הוצאת ראשונית
- 5— כוללון יקר המציאות
- 3— המסאמר החשובי מעבדיל כר"ץ שבערן כ"ח
- 3— לקטיו קדמוניות, תולדות הקראים, ש"סחה.
- 10— ספרים יקר המציאות מאד
- 1.50— באור מלוא התורה עם פירושי התלמי ורובינאוויץ
- 5— ספר ישיבתי, ספרות אוסטרית, וספורים עבריים, סולאם רובל, מארובה
- 5— תוך האזרחים, עסקי-וינצייט בורנעלעליעם בערענבערג, פויערשטיין יום
- 3— אנדרת ושרי מאר יעקב שור
- 3— תהיורים כאנגליא ונפועי תכל
- 3— עמר כלי מרי עובדות מכרמנוא על רשי
- 4— יקר המציאות מאד
- 4— נכח אבאבדורשיש מו"י יעקב עשית ליוונקוויט
- 4— כנרת וישע
- 4— נהג וישע
- 4— תנא ויעקב
- 4— יוקאל ויעקב
- 4— ח"ל ויעקב
- 1.50— פיראון רפוס כרין
- 4— פירושי שירי על יומית יוקאל, משל
- 4— אורח יקר המציאות
- 2— תרומות רפוס יום ישר מאד
- 4— קדמוניותהרות נבד אש"י יקר המציאות מאד
- 4— קורות עולם מאת פויערל גאלדשטאט

ביבליאוטיקה, אנדרות וספרי ספרים יקרלי רכב תרין:

Abraham Robinsohn,
Buchandlung, Stanislaw, Galizien.

אחרים תחת אחד.

מי זה יכול להמציא לנו גליון כ"א (21) מהמזכרה שנה שניה מיום כ"א אייר תרס"ה (26 מאי 1905) וישלח לו בעדו שלשה גליונות אחרים חדשים או ישנים איזו שיבחר. והוא הדין למי שימציא לנו את הקונטרס השני של הוספת רמת המזכרה משנת תרס"ו המתחיל בסוף המאמר "אגדות של דפי".

"רמת המזכרה"

ארבעה ברכים מחירם 3 כתר. כל בוך לכדו כתר אחד.

ההוצאה החדשה והגדולה של הספר

שירי ציון

מחירו כעת 60 הדר.

על ניר מהודר 1 כתר.

שירי ציון העברים 30 "

כסף טראש גם במרקאות. הכתבת להמ"ל:

M. HUBNER, Nadwórna Galizien.

חדשה בציונות

מנגינות בלוי'ת הפסנתר

15 הוצאות (כנות 1—4 שירים לשיר ציון שונים בעברית, יהודית וגרמנית מעבדות ע"י הפרופסור צ. אהרליך.

- 1 על סוף הרצל II שושנה
- 2 משאת נפשי II יונה הוסייה III אל טל
- 3 בשרמות בית להם II גם ציונה III שירתיאסיר
- 4 אם אשחקך II שיר ערש I, III שיר ערש I
- 5 דאם בענקען II אלף-בית
- 6 די זעהנוכט
- 7 Fern im Osten II, Wacht auf I, III אשפארט
- 8 התקוה Die Zeder III, II, III די שבועה
- 9 IV די יודישע פרייהייט
- 10 Kennst du das Land II, Auf mein Volk I
- 11 צו הערצלס טויט (8 גרויסע וויטען)
- 12 הנוכה ליכט II גלות-סארט
- 13 ציון (פרג) II הצות
- 14 פערזעלעקט II סיינגט זיך ניט
- 15 נהנו ערום II נמשו צללים
- 16 אין זיין האנד II פריהלונג.

מחיר כל הוצאה 1 כתר גם במרקאות

פרושפט לכל דורש—הכתבת להמ"ל

M. HUBNER, Nadwórna Galizien.

לתקון ספרים

בבית מסחרי הגדול נמכרים קונטרסים בודדים מכל הש"ס

דפוס דאס בוולנא. מכל ספכת אוכל לסכור את עשרת הקונטרסים הראשונים. כל אחד מחוץ די דפוס, מחיר כל קונטרס עשרים העלער מלבד הפארטאן, כן יש לי בבית מסחרי הגדול כל מיני ספרים מכל הדפוסים. הכל בכריכות טובות והקוה לסיניחה. קונים פרטים וספרים יפנו נא אלי בדרישותיהם. ואמלא הפסג על צד היתר טוב. גם נמצא אצלי, בריווע שאפלעדער בשביל כורכי ספרים. מחיר קילוגרם 6.50 כתר.

SALOMON NEUMANN Buchhandlung Tarnow

Wyd.: Naftali Hof S. M. Laser
Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.

כשרה זערכווארען פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gólučnowski pl. 2.

ליעפערט אלע סארטען זערכווארען בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איזט לויט דען מאדערנסטען בעהעלפען אינגעריכטעט. די עלעקטרישע קראפט א. ז. וו.

אונד ערצייגט נור פרימאזווארע בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

Erstes und Grösstes
Gramophonhaus
JOSEF WECHSLER
Engros & Endetail
Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלפערטערטע דער גראמאפאן אקציען געזעלשאפט
מיט סאקע שרייבער ענגעל
גרעסטעס לאגער פאלישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטען מיט סאקע ענגעל.
20.000 פלאטען ערסגערעטער קינסטלער שטעטס אס לאגער
דעפערטאמורטילע אונד ווערקשטעטעס אס ארטע בעסטע אוסמיש- בעדינגונגען. — פרייקאמאלאגע גראמאפאן אונד פראנקא.
ליעפער, סעלעפאן II 2033
אקוי, סעלעפאן 461

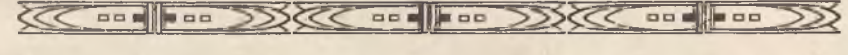

לעזען אונד מערקען.

דיא דענקאר בעסטען שאנצען צור ערלאנגונג איינער הייראטס-אויס-שטאמונג לויט גרעסע דער זיך פערמעהרענדען מיטגליעדערצאהל. בעטעט דער

Wohlfahrtsverein z. Heiratsausstattung jüd. Mädchen in Tarnów

דערזעלבע האט וואָהרענר דער קורצען צייט זיינעס בעשטאנדעס צירקא 30.000 קראנען אויף הייראטסאויסשטאמונג בעצאהל, עט צור זיכערונג דער הייראטס-אויסשטאמונג לאַנגערצאהלענדער מיטגליעדער איינען אייזערנען פאָנד געגרינדעט. אויף וואונש ווערען פאן דער קאנצלייא בערנהארדינערגאסע 1 אויסקינפטע אונד דרוקסארטען ערטיילט.

"אלגעמיינע יודישע צייטונג"

רעדאקטאר אונד הערזיסגעבער:

ארי' בן הרב הגאון מו"ה אשר גראססנערג זצ"ל, בודאפעסט.

דעזע צייטונג איזט דאס פערברייטעטסטע יודיש-פאליטישע בלאט. ערשיינט יעדען טאג (כור ניכט אס שבת אונד זאנטאג), אונד צוואר אין ריין דייטשער, לייכט פערשטענדליכער שפראכע, מיט יודישען אותיות.

די שאַן 24 יאהרע עקזיסטירענדע "אלגעמיינע יודישע צייטונג" אין בודאפעסט ברינגט יעדען טאג פאליטישע ארטיקל אונד בעריכטע אויך אויס דעם ווענער רייכסראטהע אונד איבער דיא פארלאמענטע אללער שטאטען, אונד ערשיינט נייאגויטישען אויס אללעז מהילען דער וועלט, פאן אללעס דאס אינטערעסאנטע טעסטע אונד דאס נייעסטע.

פערנער שטעהט אין יעדער נוסמער דער, אלל, יודישען צייטונג אין שאַנעס פאליטישען, האַכאינטערעסאנטע ערצאהלונגען אויס דער געגענווארט אונד אויס דער פערזאנלעכייט דעם יודענטהום. בענאָ האט יעדע נוסמער דער אלל, יודישען צייטונג, שפעציעלל יודישע נייאגויטישען אויס אללען געגענדען דער וועלט אונד בעריכטע יודישען העברעאישען דיא אונד ערשיינט דער יודענשאפט אין גאליציען אונד דער בוקאווינא. דעזע צייטונג פערטהיידעט אין געדיעגענען ארטיקלען דיא אונד ערפאלשטע יודישקייט, אונד ערע אמונה הקדושה מיט פייער-אויפער אונד כעמפסט מיט התלהבות געגען די פוישעם! דארום פינרעט יעדער עהרליכע יוד אין גייטיגעס פערזענלעך אין דער אלל, יודישע צייטונג. דעזעס בלאטט ברינגט מעגליך אויך געשעפטסבעריכטע, בערענדקורע, ציעהונגען אללער לאַזע או. ז. וו. מיט איינעם וואָרטע: דורך דיא אלל, יודישע צייטונג ווירד מאן טאָגליך מיט אללעם בעקאנט וואס אין דער פאליטיק אונד אויס יודענטהום פארנעהט. טראַטן אללעס איזט דער פרייז ריענער טעגליכען צייטונג נור 1 קראַנע 80 העללער אויף איינען סאַנאט, אָדער 5 קראַנען אויף 3 סאַנאטע. ועד זאָגליך מיט 5 קר. בעשטעלט, דער בעקאסט איינע וואונדער-שעהנע יודישע ער-צעהלונג אין בוכפאַרם אוסוואַנסט אונד פראַנקאָ זאָפאַרט צוגעשיקט. דיא ארדעסע אויט:

„Alg. Jüdische Zeitung“, Budapest. VII., Vesseley u. 16 (Ung.).

געגען פאראיינענדונג פאן 20 העל. (אין ברעפסארקען) ווערדען 3 פאָנע-בלאָטטער געשיקט. (עהרליכע אגענטען סאָגען זיך פאן איבעראלל כעלדען).

השלה

מכתב-עתי חדשי לספרות, למדע ולענייני-החיים. יונד בשנת תרנ"ו (1896). לשנת 1911 מחירו לשנה 6 רובל, לחצי שנה 3 רובל, וכבי ערך זה בכסף חוץ-לארץ. החותמים מחוץ-לארץ צריכים לשלוח לנו מלבד המחאת-הפוסטה, גם מכתב מיוחד שבו יודיעונו את דבר משלוח הכסף ואת כתבתם המדויקת.

הכתובת למשלוח כספים:
M. M. USSYCHKIN, Odessa (Russland), Chersonskaja 46.

Verlag „ACHIASAF“, Warschau Postfach Nr. 25.

פרוספקטים מפרטים נשלחים לכל דורש.

הכתובת של המערכת והאדמיניסטראציה;
Redaction des „HASCHILOACH“ Odessa (Russland), Postfach 319.

מכתבי הוראה נרפסים

הריני ונתכבד להודיע, כיוונתי הוראתי לשפה העברית, שכבר הקפיקו להתפשט בעולם ועזבו כבר לנהדורות רבות, אפשר נהיה להזניק בשפה הוראה יהודית גם כדפקיס. צאשכנזית חץ לי נע"ע חלף אויערגרופיס.

ונכתבי הוראתי נותנים לכל אחד את החפשות, כסגל לו את השפה העברית על צריה צונן קלר וצהוללות ונעטות.

פרוספקט ונפרט הנכי סולח חנס. וכתב לדוגמא כתר ושלקס ה'.

S. WALKOWSKI KRAKAU Postfach 119 (Miodowa 16)

מודעה!

צרך אני לקלף (פארגאמענט) בכסום הנון ובכך וואילו נא מעבדי הקלף להודיעני במוקדם האפשרי המין והמחיר המדויק.

S. FRANKENTHAL
Wien II. Gr. Schiffgasse 18 III

M. Gutwirth, Krakau MOSTOWA 3.

liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen. AUSSER KARTELL.

לקורות הקראים בגליציה

סאה ראובן פאהן
עבורה היסתורית מלאה ענין על אדות כואם, תולדותיהם וחכמיהם במשך מאות שנים. נדפס במספר מצומצם. המחיר 40 הל, במרקאות. נמכר ע"י MENDEL AXELRAD in HALICZ, (Galizien).

גענזע-פעטט.

ראהעם אונד געקאכטעס פערזענרעט כשר טעגליך פרישעס לפסח
Juda Zins, Husiatyn, (Galizien)
פרייזע אונד הכשרים מהרכנים הגאונים סכערוואן, ספרעמיסלא ומסטרי זענדע אויף פערלאנגען.